

ПЪТЕШЕСТВИЕ ИЗ БИБЛИЯТА

Дж. Ралф Брюер

ПЪРВО ИЗДАНИЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК 1979

ВТОРО ИЗДАНИЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК 1983

Номер в Конгресния Каталог: 79-90350

Стандартен Номер на Книгата: 0-87148-450-1

Copyright (c) 1979

Pathway Press

Cleveland, Tennessee 37311

Преводачи:

Динко Д. Златаров

Николай Г. Василев

ВЪВЕДЕНИЕ

Като преценява важността на Библията, четвъртият президент на Съединените Щати Джон Куинси Адамс, казва: "Библията е Книга за всички, Книга, която трябва да бъде четена от всички възрастови групи и при всякакви житейски ситуации. Тя е една бездънна и неизчерпаема мина, пълна със знание и добродетели."

Този текст се базира на факта, че Библията наистина е "Книга за всички" и че тя е в основата на цялата християнска вяра. Посредством Святите Писания, ние започваме да опознаваме Бога, да разбираме откровението на Неговата воля за човечеството и да навлизаме в истински, жизнерадостни взаимоотношения с Него чрез вяра в Сина Му Исус Христос.

Едно нещо е обаче да аплодираме заслугите на Писанията, но друго - да започнем да навлизаме в дълбочина в страниците на Библията, за да открием нейните животворни принципи и да ги използваме в нашето всекидневие.

Авторът се надява, че с помощта на тази книга четенето и изучаването на Библията ще стане стандарт за нормален християнски живот и че читателят ще бъде подтикнат към едно по-силно лично посвещение да изследва Божието Слово.

Предназначението на книгата не е да даде изчерпателен анализ на всяка библейска книга, но цели да обхване най-важното, като го представи във възможно най-съкратен вид.

Имайки това предвид, ще забележите, че действието се развива бързо, като всяка страница е изпълнена с много информация, която може да бъде използвана всекидневно.

При пътешествието си из Библията, не забравяйте да отделяте достатъчно време за всяка глава, като позволявате на Святия Дух напълно да просветлява вашите умове и сърца и да отваря за вас богатите съкровища на Божията книга по по-личен начин.

Авторът

БИТИЕ

"Битие" е една от най-очарователните и интригуващи книги от Стария завет. Понякога тя е наричана "Въведение към Библията." За това спомага най-вече изключителното ѝ начало: "В началото Бог . . ."

"Битие" е първата книга на Закона (Петокнижието) и нейното авторство обикновено се приписва на Мойсей. Вярва се, че тя е написана в периода, когато младата еврейска нация се лута в пустинята. Думата "битие" идва от латински и гръцки и означава "произход" или "начало." Така че, заглавието на книгата ни дава представа за нейното съдържание.

"Битие" е книга на началата - на началото на всичко, освен на Бога, Който е вечен. В нея се описва началото на света - на растенията, животните и човека; на цивилизацията, нациите и езиците; на брака и семейството; на греха и престъплението; на скръбта и смъртта; на жертвата и спасението.

Книгата "Битие" започва с така наречения "Химн на Сътворението" или "Поема на Зазоряването" и завършва с погребението на Йосиф в Египет. Между тези две важни събития са представени няколко хилядолетия на вълнуваща история. Като разгръщате страниците на книгата, ще се срещнете с първия човек - Адам, с най-стария човек на света - Матусал и с първия човек, който отиде на небето, без да умре - Енох. Ще станете съпричастни на приключенията на Ной, който със семейството си се спасява от Големия потоп. Ще чуете как Бог призовава Авраам, който става бащата на Божия народ. Ще видите как един младеж, който успява да прости завистта и злобата на своите братя, достига до египетския трон.

Но докато се срещате с тези интересни личности, помнете, че "Битие" е нещо повече от един обикновен исторически документ. Това е история на Божиите взаимоотношения с човешката раса. В тъкънта на книгата са вплетени нишките на много важни библейски доктрини, като: доктрината за Създателя, Бог (Битие 1:1), доктрината за Троицата (Битие 1:26), доктрината за Изкупление чрез обещания Месия (Битие 3:15), доктрината за Божието осъждение (Битие 6:3), доктрината за благодатта (Битие 6:8) и доктрината за оправдание чрез вяра (Битие 15:6). Не е чудно, че Битие е наричана "Библията в семенна форма."

ИЗХОД

"Изход" е втората книга на Закона (Петокнижието). Нейният автор е Мойсей и както "Битие", най-вероятно тя е написана в периода на 40-годишното лутане на Израил из пустинята. Като продължение на "Битие", книгата "Изход" пресъздава историята на еврейския народ. Докато "Битие" полага корените на родословното дърво на Израил, "Изход" представя действителното начало на еврейската нация.

"Изход" получава името си от Септуагинта (Гръцка версия на Стария Завет). Думата "изход" означава "излизане", така че заглавието на книгата подсказва какво е нейното съдържание.

"Изход" може да бъде разделена на три основни части, като се използват три ключови думи: робство (Изход 1:1 - 12:36), освобождение (Изход 12:37 - 18:27) и откровение (Изход 19:1 - 40:38). Първата част описва безмилостното и жестоко потискане на евреите от страна на египтяните, техните агонизиращи вопли за свобода и Божия отговор чрез великия водач Мойсей. Втората част на книгата представя освобождението на поробените евреи и началото на едно 40-годишно скитане из

пустинята преди завладяването на Ханаан. В третата част е описано откриването на Божия план и цел за Израил чрез даването на Закона на планината Синай и чрез основаването на една изключителна система за поклонение.

В "Битие" се срещаме с много забележителни личности - Адам, Енох, Ной, Авраам, Исаак, Яков и Йосиф. Но в "Изход" има само един незабравим герой - Мойсей. Той е измежду най-почитаните хора в историята на Израил и един от най-великите мъже, живели преди Христос. Мойсей е наречен "съвършения водач", който изпитва голямо състрадание към своя народ. Стефан го дава за пример в Деяния на апостолите, като казва: "И Мойсей биде научен на всичката египетска мъдрост, и бе силен в слово и в дело " (7:22).

В допълнение към историческите аспекти на книгата, "Изход" също така съдържа няколко важни доктринални теми. Темата за Изкуплението е внимателно илюстрирана чрез Пасхалната церемония и чрез освобождаването на Израил от египетското робство. Убиването на жертвеното агне и напръскването с неговата кръв предсказва Новия Завет - "Ето Божият Агнец, Който носи греха на света" (Йоан 1:29). Даването на Закона на планината Синай ни напомня, че Христос е истинският Законодател и Посредник на Вечния Завет. Установяването на поклонението като част от личния и национален живот на еврейския народ (символизирано в издигането на Скинията) подчертава, че Бог желае да има общение и връзка с тези, които обича.

ЛЕВИТ

"Левит" е третата книга от Петокнижието и е наречена така, защото в нея се описват принципите на левитите и свещениците и техните служения. Книгата е представлявала нещо като "наръчник на служителите" за свещениците, като ги е водела да съблюдават определени изисквания за личната чистота, помагала им е да разпознават и класифицират различни болести, а също така ги е инструктирала по отношение на начина на хваление.

Мойсей е автор и на тази книга. В нея се споменава 56 пъти, че Бог е говорил директно на Мойсей, като му е давал различни послания. Исус също посочва Мойсей като автор на книгата (Марк 1:44).

"Левит" продължава с описването на историята, организацията и развитието на избраната нация, като специално набляга на религиозния аспект. Книгата се занимава най-вече с устройването на Светилището и с живота, който Бог изисква от тези, които носят Неговото име и общуват с Него. Темата на книгата е "Святост" - термин, който е употребен най-много пъти в тази книга от Библията.

Думата "жертва" се среща 42 пъти; "свещеник" - 189 пъти; "кръв" - 86 пъти; "свят" - 87 пъти и "изкупление" - 45 пъти. В Новия Завет книгата Левит е спомената 90 пъти.

В "Левит" са разработени три важни идеи: 1. Божията святост; 2. Човешката греховност; 3. Начинът, по който грешникът може да получи достъп до Бога. Ключовият стих на книгата се намира в Левит 19:2: "Святи бъдете, защото Аз Господ вашият Бог съм свят."

Книгата "Левит" изобразява една много богата система от ритуали, церемонии и жертви. Но ако я погледнем в светлината на Новия Завет, по специално на Посланието към евреите, ще открием, че всичко описано в нея е само сянка на добрите неща, които предстоят и "образ на сегашното време" (Евреи 9:9). Исус Христос, нашият Свещеник, "е получил служение толкова по-превъзходно, колкото и заветът, на който Той е ходатай, е по-превъзходен, като узаконен върху по-превъзходни обещания" (Евреи 8:6).

ЧИСЛА

Четвъртата книга от Закона (Петокнижието) е "Числа". Както при предишните три книги, нейното авторство се приписва на Мойсей. "Числа" получава името си от двете преброявания на децата на Израил, записани в глави 1 - 4 и 26. Първото преброяване се извършва, когато Израил стига до планината Синай; а второто - след 35 години, в Моавската земя, точно преди влизането в Ханаан. Като се изключат тези две събития, книгата почти не съдържа числа и се занимава най-вече с пътуването на младата израилска нация из пустинята в продължение на 10 години.

След победата над Фараоновата войска при Червеното море, Мойсей се сблъсква с много сериозни проблеми, като се опитва да води тази тълпа от току-що освободили се роби към "Обещаната земя." Едно от не малките затруднения е отговорността за задоволяване на основните лични нужди - храна, вода и подслон; а да не споменаваме проблемите от национален мащаб - като въвеждане на закон и ред, набиране и обучаване на войска за защита и развиване на система за управление. На всичко отгоре, Мойсей трябва всекидневно да се сблъсква с негодуванието на един недоволен народ. Хората се оплакват за всичко и желаят да се върнат в Египетската земя. Бог приема този критикарски дух не като противопоставяне на водителството на Мойсей, но като грях и бунт срещу Него Самия. Ето защо, хората са наказани няколко пъти по време на своето пътуване. Може би най-голямата трагедия за тях е, че те не могат да повярват на Божието обещание и да превземат Ханаанската земя. Заради това си неверие и отказ да се доверят на Бога, едно цяло поколение е осъдено да се лута в пустинята в продължение на четиридесет години. Всички (освен Исус Навиев и Халев) измират, без да видят изпълнението на дългоочакваната мечта.

"Числа" е не само "Книга на негодувания", но и "Книга на чудеса." В нея Божията благодат и грижа за снабдяване са демонстрирани по особен начин. Манната от небето, водата от скалата, Облакът, който ги води, Медната змия, която ги изцелява - всички тези неща говорят за Божията намеса в живота на Неговия народ и за дълбоката Му грижа за тях.

В Числа 6:24-26 се намира един най-чудните и известни пасаж в Библията:

"Господ да те благослови и да те опази! Господ да осияе с лицето Си над тебе и да ти покаже милост! Господ да издигне лицето Си над тебе и да ти даде мир!"

ВТОРОЗАКОНИЕ

"Второзаконие" е петата и последна книга от Закона (Петокнижието). Думата "второзаконие" съдържа своето значение - "втори закон" или "повтаряне на закона." "Второзаконие" не само представлява преглед на Закона, получен на планината Синай, но го съдържа в един по-разширен вид.

"Второзаконие" винаги е била книга с огромно духовно значение за израилския народ. По време на криза, тя често е била цитирана и четена, за да упъти Израил. Това е книгата, която е намерена в дните на цар Йосия и която довежда до духовната реформа в Израил (4 Царе 22, 23). Новозаветните писатели цитират директно от книгата 32 пъти, а прибъгват към нея косвено 8 пъти. Духовната ѝ стойност е силно подчертана от Исус, който цитира от нея три пъти, противопоставяйки се на Дявола (Лука 4:1-13).

Ключовата дума е "помни." Мойсей я използва отново и отново, за да припомни на хората как Бог ги е избавил от Египет, как ги е водил през пустинята и как ги е направил велик народ.

Книгата обхваща кратък период - от края на лутането до превземането на Ханаан. По това време Мойсей издига три важни въпроса пред хората си, за да ги подготви умствено и духовно за влизането и превземането на земята, която Бог е обещал на бащите им:

1. Преглед на миналото
2. Преглед на настоящето
3. Поглед към бъдещето

Във връзка с първия въпрос, Мойсей подчертава най-важните моменти от 40-годишното пътуване из пустинята. Той напомня на хората, че въпреки греха на бащите им, Божията вярна ръка ги е довела отново до границата на Обещаната земя. Като разглежда успехите и грешките, направени в миналото, Мойсей цели да вдъхне надежда и увереност в сърцата на хората.

Чрез прегледа на настоящето (обхващащ 22 глави), Мойсей възнамерява да запознае новото поколение със Завета, който Бог е направил с Израил на Синай. Старото поколение (с изключение на Исус Навиев и Халев) е измряло в пустинята. За да бъде Святият закон продължен, той трябва да бъде преразгледан, обновен и спасен. Ето защо, Мойсей не само преразглежда Десетте заповеди, но добавя още една, която остава като "Великата заповед" - "да възлюбиш Господа твоя Бог с цялото си сърце, с цялата си душа и с всичката си сила" (Второзаконие6:5).

Третият въпрос, на който Мойсей се спира е пророчески по характер и е насочен към бъдещето, когато Израил ще превземе Ханаанската земя.

Мойсей насърчава народа да бъде верен и да се подчинява на Бога, в резултат на което ще получи Божиите благословения. Но също така, хората са предупредени, че тяхното непослушание ще им докара осъждението и проклетията, описани в тази част от книгата.

На 120-годишна възраст, Мойсей произнася своята последна реч пред Израил и ги предава на Божията вярна грижа. След като посочва Исус Навиев за свой последовател, старият водач завършва своите писания. Заповядва да ги поставят в Ковчега на Завета, за да бъдат четени на народа на всеки седем години. След като Мойсей композира една чудесна песен на поклонение и хваление, Бог го призовава на планината Нево, където той умира. С това Израил изгубва един велик водач, управник, пълководец, законодател, автор, пророк и ходатай.

ИСУС НАВИЕВ

След смъртта на Мойсей, Исус Навиев става водач на Израил. Мойсей извежда своя поробен народ от Египет и след четиридесетгодишно пустинно скитане, те стигат до границите на Ханаан. Но поради греха на Мойсей при Мера, Бог не го допуска да отиде по-нататък. Задачата за влизане, завземане и установяване в Обещаната земя е поверена на неговия способен и смел приемник Исус Навиев.

Исус Навиев е добре квалифициран да поеме това ръководство, тъй като е бил верен помощник на Мойсей за известно време. Той е приближен на Мойсей по времето, прекарано пред Синай (Изход 24:13). Като военачалник, Исус Навиев успешно командва израилските войски срещу амалитаните при Рафадим (Изход 17:8-16). Също така, той е един от дванадесетте съгледвачи, които разузнават Ханаанската земя и заедно с Халев се съпротивява на мнозинството, страхувачи се да я превземат. (Числа

14:6-9). Забележителните качества на Исус Навиев са вяра, смелост, послушание и дълбока преданост към Божия закон. Неговото име означава "Йехова е спасение" и показва огромно доверие в Бог Йехова като основна надежда и освобождение на Израил.

С книгата "Исус Навиев" започва втория раздел на Стария завет - Исторически книги. Дванадесет на брой, Историческите книги разглеждат периода от основаването на еврейската нация до времето на поразяване на нацията (приблизително 1055 години).

Книгата "Исус Навиев" обхваща период от 25-30 години и може да бъде разделена на следните три части:

1. Навлизане в Ханаанската земя (Исус Навиев 1:1 - 5:15)
2. Превземане на Ханаан (Исус Навиев 6:1 - 12:24)
3. Разпределяне на земята (Исус Навиев 13:1 - 24:33)

Книгата ни дава информация най-вече за завладяването на Ханаан и за установяването на Израил в нея. Това обаче е съпроводено от жесток и кървав конфликт между ханаанците и Израил. При бързото успяване на Божия народ по такъв чудотворен начин, са поразени тридесет и един царе, та да се види, че победите на израилтяните не се дължат на тяхната военна мощ или стратегии, но на директната намеса на Господа на силите. Безспорният триумф на израилтяните над ханаанците изобразява верността на Бога при изпълнение на обещанията, дадени на техните деди преди стотици години.

Една от интересните случки в книгата "Исус Навиев" е тази за Раав и нейното семейство. Преди завземането на Ерихон, Раав рискува своя живот, като укрива двамата еврейски съгледвачи, пратени да разузнаят града. В знак на благодарност, съгледвачите ѝ обещават сигурност, при условие, че тя спусне червено въже от прозореца си. Раав прави това и в резултат, от цял Ерихон се спасяват само тя и нейният дом. Благодарение на вярата си в Бога на Израил и в каузата на израилтяните, Раав е спомената между героите на вярата, изредени в Посланието към Евреите (Евреи 11:31). След падането на Ерихон, тя става жена на Салмон, майка на Вооз и чрез това се включва в родословието на Исус Христос (Матей 1:5).

Книгата завършва с последните думи на Исус Навиев, с които той отново припомня, че Божията ръка е върху Израил и призовава хората да служат на Бога вярно.

Като че ли най-известното му заявление е: "Изберете днес кому искате да служите . . . но аз и моят дом ще служим на Господа" (Исус Навин 24:15). Исус Навиев умира на 110 години в Сихем, след като е извършил огромно дело за Бога.

СЪДИИ

Периодът от 300 години, обхванат от книгата "Съдии", често бива наричан "Тъмните векове" от историята на Израил. Това е в следствие на несравнимия духовен и морален упадък, характеризиращ онези времена.

След смъртта на Исус Навиев израства ново поколение, което скоро забравя Бога. Като не зачитат законите, поставени от Него за тяхно собствено добро, хората избират да следват нечестивите обичаи на ханаанските си съседи. Извършвайки бракосъчетания с тях (което е директно нарушение на Божия закон), евреите бързо се корумпират под влиянието на ханаанците и много пъти изпадат в отстъпление и идолопоклонство. Последният стих от книгата обобщава състоянието на хората и на времената: "В ония дни нямаше цар в Израил: всеки правеше каквото му се виждаше угодно." (Съдии 21:25)

Книгата "Съдии" отбелязва поне шест периода на отстъпление, съпътствани от шест случая на потискане на избрания народ от враговете и шест освобождения.

1. "И синовете на Израил отново вършеха зло в очите на Господа."

2. "И ...Господ ги предаде в ръцете на техните противници."

3. "И когато синовете на Израил издигнаха глас към Бога, Бог издигна избавител, който ги избави."

Издигат се общо тринадесет съдии, които да избавят Израил от противниците му. Никой от тях обаче не управлява над дванадесетте племена, не установява династия и не предава по наследство позицията си на съдия на някой от своя род. Понеже по това време няма централизирано управление, някои от съдиите са на власт едновременно.

Не бива да се смята, че тогавашните съдии са били управници, които са сядали да разискват или да решават точки от закона. Те са били предимно военни водачи, които са обединявали хората от определено племе за отхвърляне на техните врагове. Поради военните си способности и популярност между своите съплеменници, съдиите са били в състояние да упражняват известен политически контрол и влияние.

Навярно Гедеон и Самсон са най-интересните и добре познати измежду всички останали съдии.

РУТ

Считана за една от най-предпочитаните идилии в литературата, книгата "Рут" е класически романс, който е очаровал милиони хора през вековете. Това е интересна и красива история за една млада моавка на име Рут, която след поредица от семейни трагедии, включително смъртта на съпруга ѝ, среща и се омъжва за богат еврейски земеделец, наречен Вооз. Чрез този нов брак, Рут започва нов живот и нейната предишна тъга бива заменена от пълна радост.

Книгата "Рут" е вълнуваща случка с щастлив завършек. Това е история на любов в нейната най-чиста форма, на смелост в лицето на трудностите и на триумф на вярата над суровата житейска реалност. Нещо повече, това е силна демонстрация на Божията специална грижа за тези, които Го обичат и е отличен пример за новозаветната истина: "Всичко съдейства за добро на тия, които любят Бога." (Римляни 8:28)

Описаните в книгата събития се развиват в късната част на дванадесетото столетие пр. Хр. - по времето на съдиите. В остър контраст с идолопоклонството и неверието, характерни за този период, книгата "Рут" набляга върху верността в едно еврейско семейство. Тя разкрива силата на тези хора и смиреното им посвещение на Бога, независимо от лошите обстоятелства. Също така, книгата съдържа някои интересни факти за обичаите и местния начин на живот на народа през този период от историята на Израил.

Най-известен и навярно най-обичан пасаж в тази кратка книга е разговорът на Рут със свекърва ѝ Ноемин:

"Не ме умолявай да те оставя и да не дойда след теб: защото, където отидеш и аз ще отида и където останеш и аз ще остана; твоите хора ще бъдат мои хора, и твоят Бог - мой Бог; където умреш ти и аз ще умра и там ще се погребя; така да ми направи Господ, да! и повече да добави, ако друго, освен смъртта ме разлъчи от тебе." (Рут 1:16-17)

Мнозина считат тия искрени и вълнуващи думи за най-красивото изразяване на любов в литературата. Като такива, те намират заслужено място в християнските сватбени церемонии и всеки път, когато биват повтаряни, техните красота и чар нарастват.

Вълнуващият обет на Рут изразява лоялността ѝ не само към Ноемин, но и към нейния Бог. Рут никога вече не служи на бога на моавците Хамос, чийто поклонници му принасят човешки жертви. Подобно на Раав, Рут избира да бъде с еврейския народ и да приеме неговата вяра. Заради този духовен съюз, тя е почетена от Бога по специален начин. Макар да е от езически произход, Рут става прародителка на царе, включително и на Царя на царете - Исус Христос. Тя е една от четирите жени, споменати в родословието на Исус в Евангелието от Матей. Към нейния брак с Вооз бива прибавен син - Овид. Овид добива син на име Есей, който е баща на цар Давид. Исус се ражда по неговата царска линия, за да бъде Спасител на всички хора - юдеи и езичници. Прабаба на Давид, прародителка на Исус Христос. Това е историята на Рут.

Какъв блестящ завършек на един живот със сурово начало!
Вярата в Бога винаги триумфира!

1 КНИГА НА ЦАРЕТЕ

Събитията от "1 Царе" обхващат период от около 115 години и представят по-нататъшната история на еврейската нация. Книгата "1 Царе" започва там, където свършва книгата Съдии.

Илий и Самуил са последните съдии. След приключването на Самуиловото съдийство, Израил навлиза в нова форма на държавно управление и е коронясан първият цар.

"1 и 2 Царе" първоначално са представлявали една книга. Най-напред са разделени в Септуагинта - ранен гръцки превод на Писанието. В повечето случаи се приема, че Самуил е автор на по-голямата част от "1 Царе". Но тъй като неговата смърт е описана в глава 25, не е възможно той да е написал останалата част от книгата. Съществуват недоказани твърдения, че вероятно Натан или Гад (1 Царе 10:25; 1 Летописи 29:29) са завършили писането. "1 Царе" съдържа биографиите на трима велики мъже - Самуил (глави 1-7), Саул (глави 8-15) и Давид (глави 16-31).

Самуил, чието раждане е отговор на искрената молитва на майка му Анна, е една от известните фигури в Стария Завет. Неговото име означава "изпросен от Бога." Анна го завежда още като малък в Храма в Сило и го посвещава за служение на Господа. Там той израства под наставничеството на Илий, свещеника и участва в различни служби за поклонение. Повечето хора считат Самуил за първия от великите пророци. Неговият живот се отличава с дълбоко общение с Бога. Като пример за мъж на молитвата, той се застъпва за Израил в няколко случая (1 Царе 7: 5-10; 8:6; 12:19-23) и призовава нацията към духовно обединение.

Най-голямото разочарование в живота на Самуил е молбата на народа: "Постави ни, прочее, цар, който да ни съди, както е у всичките народи." (1 Царе 8:5) Тази молба представлява отхвърляне на теокрацията (Божие управление), установена от Мойсей, и води до началото на монархията (царското управление).

С огромно нежелание, Самуил се съгласява да помаже Саул - син на Кис, да бъде първия израилски цар.

Малцина са започвали своята кариера с такова благословение и са завършвали с такава горчива трагедия, както става със Саул.

Неговият живот е описан в Стария Завет като забележителен пример за трагичните последици от неподчинението и своеволието. Изгарящото му желание за популярност, съчетано с гняв и ревност, отблъсква повечето от неговите близки приятели и поддръжници и в крайна сметка води до падението му. Със смъртта на Саул и на неговите трима сина Йонатан, Авинадав и Мелхисуй в битката с филистимците

при планината Гелвуде, завършва управлението на Сауловия дом и се подготвя пътя за дългото и блестящо управление на цар Давид.

Измежду по-интересните върхови моменти в "1 Царе" са срещата между Давид и Голиат, между Саул и врачката от Ендор и благородното приятелство между Йонатан и Давид.

2 КНИГА НА ЦАРЕТЕ

Книгата "2 Царе" ни запознава с четиридесетгодишното управление на цар Давид. В "1 Царе" Давид е представен като изгряваща звезда в историята на Израил, но във "2 Царе" той достига апогея на своето управление като цар на нацията.

Давид получава короната на ранна възраст - на 30 години, и става най-великият от всички израилски царе. Неговото царуване се характеризира с много забележителни постижения и често бива наричано "Златният век" от историята на Израил.

След смъртта на Саул, Давид става цар на Юда, като установява нейната столица в Хеврон. Той не спечелва веднага доверието на останалите единадесет племена заради Авенир - Сауловия генерал, който поставя оцелелия син на Саул, Исвостей, за цар на Северните племена, предизвиквайки гражданска война по цялата земя. Този период се характеризира с многобройни кръвопролития, жестоки убийства и политически интриги в Израил.

Управлението на Исвостей е обречено на падение - продължава само две години, докато популярността на Давид все повече нараства. Исвостей е убит и Северните племена молят Давид да стане цар на цялата нация. Давид има уникалното преживяване да бъде помазан за цар три пъти - най-напред от Самуил, след това от старейшините на Юда и най-накрая от представители на цялата нация.

Едно от първите неща, които Давид трябва да извърши след коронясването си е да отблъсне евусейците от техните позиции в Ерусалим и да направи града своя столица. В резултат на това, Ерусалим става политически и религиозен център на цялата нация. За да укрепи и утвърди Царството, Давид предприема допълнителни военни действия срещу филистимците и амонците и излиза като победител.

Независимо от своето величие, Давид не е безгрешен. Първите десет глави от "2Царе" ни представят славата му, но последните четиринадесет глави разкриват неговия грях. Библията е книга на Истината и не идеализира живота на никого, включително и на царете. Епизодът на Давидовото прелюбодеяние с Витсавее и последвалото убийство на нейния съпруг, са представени с големи детайли. Господ открива Давидовото нечестиво дело на пророк Натан, който изобличава царя чрез притча. Думите на Натан: "Ти си този човек," пораждат в сърцето на Давид дълбоко изобличение. Осъзнавайки своя ужасен грях, той се покаява искрено. (Виж Псалми 32 и 51). Въпреки покаянието и опрощението, Давид страда от последиците на греха си. Пророческите думи "Ножът на враговете ти никога няма да се отмахне от твоя дом" го преследват до края на живота му. Давид плаща четворно наказание за греховете си в своето семейство - смъртта на детето му от Витсавее, грехът на кръвосмешателство между Амнон и Тамар, убийството на Амнон от Авесалом и накрая бунтът на Авесалом и неговата трагична смърт. Сълзите и мъката на съкрушения баща винаги ще ни напомнят, че грехът изисква тежък данък.

3 КНИГА НА ЦАРЕТЕ

"3 и 4 Царе", както "1 и 2 Царе", последователно пресъздават историята на Израил. Книгата "3 Царе" започва там, където свършва "2 Царе", с описание на последните дни от царуването на Давид. Тя обхваща период от около 150 години. Целта на книгата е не само да опише историята на царете, но и да покаже, че успехът на всеки цар /и на нацията като цяло/ зависи от верността към Божия закон. Провалянето в това отношение на мнозина, ако не и на всички израилски монарси, води до упадък на Царството и до окончателната му разруха.

Малко преди смъртта на Давид, Соломон е коронясан, за да бъде избегнат бунт от страна на Адония, един от Давидовите синове. Соломон е най-малкият син на Давид, роден от законния му брак с Витсавее. Отгледан е в охолство и разкош в царския дворец. Ето защо той избягва трудностите, през които Давид е преминал при издигането си към трона. Суетната любов на Соломон към материален блясък е причина той да събере едно от най-големите съкровища за онова време. "Соломон в цялата му слава" е фраза, която характеризира неговото управление. Той е световноизвестен със своите богатства, жени и мъдрост.

Вероятно най-великото постижение на Соломон е построяването на Храма. Това е първото постоянно място за поклонение, което Израил придобива. Соломоновият храм е едно от чудесата на древния свят. Той е изящно украсен с орнаменти от злато, сребро и скъпоценни камъни. Хиляди опитни майстори и работници се трудят при строежа, като за цялостното му завършване са необходими седем години. Храмът съществува от времето на неговото посвещение - 960 г. пр. Хр. , до разрушаването му от вавилонския цар Навуходоносор през 586 г. пр. Хр. - почти четири столетия по-късно.

След смъртта на Соломон, Обединеното царство Израил се разпада и нацията се разделя на две царства. Северното царство е познато като Израил, а Южното - като Юда. Между двете царства съществува вражда и липсата на обединение ги прави уязвими пред техните врагове.

Книгата "3 Царе" представя ранната история на Разделеното царство. При изброяването на царете на Израил и на Юда, често се срещат трагичните думи: "Той върши зло пред Господа."

Като се изключат временните изблици на съживление и обновление, това е време на голям грях и идолопоклонство по цялата земя.

Един от ярките моменти в "3 Царе" е появата на богобоязливия пророк Илия. Той се издига при царуването на нечестивия Ахав и на Езавел, като се съпротивява на техните опити да накарат целия Израил да се кланя на Ваал. Облечен в дрехи от камилска вълна и препасан с кожен пояс, този смел пророк се осмелява да се изправи срещу властта на царя и срещу съществуващото идолопоклонство, като заявява лоялността си към Йехова. Илия призовава Ахав и Вааловите пророци на съревнование на връх Кармил. След като пророците на Ваал не успяват да получат отговор от техния бог, Илия се моли с кратка молитва. Тогава Бог отговаря чрез огън от небето, за да потвърди, че Той е истинския Бог на Израил.

Служението на Илия е съпътствано от много забележителни чудеса, извършени между хората. Той е удостоен да бъде вторият човек, "грабнат" в небето, без да премине през "долината на сянката на смъртта."

4 КНИГА НА ЦАРЕТЕ

След смъртта на Соломон и възцаряването на неговия син Ровоам, един мъж на име Еровоам, представител на голяма група хора, моли за облекчаване от тежките данъци, наложени на народа от Соломон. Ровоам не постъпва мъдро, като отхвърля тази молба. В резултат, десетте Северни племена се разбунтуват и основават царството Израил. Те избират за свой цар Еровоам, който веднага довежда хората до идолопоклонство чрез златните телета във Ветил и Дан. Повече от двадесет пъти в Светите писания за него се говори: "Еровоам . . . Наватовия син, който направи Израил да греша." През 250 - годишната история на Израил управляват деветнадесет царе, но картината си остава все същата. Нито един от тях не е праведен - всички те "вършат зло пред Господа."

Като забравя Бога на своите деди и отхвърля посланията на пророците, Израил предизвиква тежката ръка на Божието наказание да се стовари върху него. През 721 г. пр. Хр. жестоки и безмилостни асирийци нападат Израил от север, побеждават го и отвеждат голяма част от народа в робство. Чрез това масово депортиране, десетте племена изчезват от историята и нацията Израил не съществува повече.

Южното царство Юда, просъществува 150 години по-дълго от Израилското царство. Над Юда също царуват деветнадесет царе - всички от родословието на Давид. Въпреки идолопоклонството на Юда, в нейната история има моменти на духовно съживление; начело застават ревностни царе, които правят опити да върнат народа обратно към Бога. Между тия добри царе на Юда са Аса, Йосафат, Йоас, Азарий, Езекия и Йосия. Като че ли Езекия е описан като най-верния цар от всички тях. Той е представен като мъж на твърда вяра и искрена молитва. Несъмнено, поради неговото застъпничество пред Бога, Юда не е покорена от Асирия по времето, когато Северното царство Израил е завладяно (4 Царе 19).

Въпреки това, Юда има същата съдба като Израил поради същите причини. (Виж 2 Летописи 36:14-21). При царуването на Седекия (586 г. пр. Хр.), Вавилон превзема Юда, разрушава Храма, разграбва ценностите и отвежда избрани млади хора в робство. Опустошаването на Ерусалим и ужасът на хората при смазващите удари на вавилонската армия представлява една от най-жалките картини в историята.

Тази нация ще се издигне отново едва след седемдесет години, когато ще се изпълни Божието пророческо слово.

Навярно най-изявената личност в "4 Царе" е Елисей. Той се издига като планински връх над мъглата от грях и идолопоклонство през този период. Елисей е последовател и продължител на делото на Илия. Започва своето служение, когато Илия хвърля наметалото си върху него, докато той оре бащината си нива.

Познат като "мъжът с двойна мяра на Духа," Елисей извършва двойно повече чудеса от Илия. По-голямата част от тях са стимулирани от човешка любов и напомнят чудесата, извършени от Исус. Елисей изцелява водите на извора при Ерихон; предсказва успеха на похода срещу моавците; умножава маслото на вдовицата; предсказва раждането на син на бездетната сунамка и след това възкресява момчето, когато то умира от слънчев удар; обезвредява отровната храна в съда; прави така, че взетата на заем брадва да изплува на повърхността на водата. Дори след неговата смърт, в костите му има толкова много живот, че когато трупът на мъртвия израилтянин се докосва до тях, човекът оживява.

1 И 2 КНИГА НА ЛЕТОПИСИТЕ

Подобно на книгите "Царе", "1 и 2 Летописи" първоначално представляват една цяла книга. Разделянето става при превода на Септуагинта (ранен гръцки превод на Писанието). В Септуагинта книгите "Летописи" са представени като "paralipomena", което означава "пропуснати неща." Ето защо Летописи се приемат като допълнение към книгите "Царе".

Ездра, изтъкнатият свещеник и книжник, който предвожда група от пленници при завръщането им в Палестина през 458 г. пр. Хр., е смятан в повечето случаи за автор на "Летописи". За да се осъществи повторно настаняване в изгубената земя и да се възстанови поклонението пред Бога, според Ездра завърналите се хора трябва да бъдат запознати с техните предишни закони, древно наследство и национално ръководство. Макар да изглежда, че книгите "Летописи" са повторение на "2, 3 и 4 Царе", съществува значителна разлика - в "Летописи" историческите действия са видени през погледа на свещеник. В тези две книги е наблегнато повече на религиозните, а не толкова на политическите аспекти. Ездра умишлено пропуска подробностите в дейността на царете и пророците, като поставя по-голямо ударение върху богатото наследство на народа и неговите заветни взаимоотношения с Бога.

Книгата "1 Летописи" е един "миниатюрен Стар Завет," който в съвсем сбита форма проследява развитието на Старозаветната история от Адам до Вавилонското робство и Декрета на цар Кир, позволяващ на заточените юдеи да се завърнат обратно в родината си. Книгата е изпълнена с родословия и е съсредоточена главно върху управлението на цар Давид и на неговия син Соломон.

Книгата "2 Летописи" е продължение на историята на Южното царство, Юда, от времето на Соломон до периода на плен. На Северното царство, Израил, се обръща незначително внимание, тъй като само Давидовото потомство е считано за представител на истинския Израил.

По-забележителни пасажии в "1 Летописи" са Божия завет с Давид (17:11-14) и Давидовата красива молитва на хваление (29:10-19). Важните пасажии във

"2 Летописи" са молитвата на Соломон за мъдрост (1:7-12), посвещението на Соломоновия храм (глава 5-7), посещението на Савската царица (9:1-12) и предсказването на периода на плен (36:20-21).

ЕЗДРА

Тази книга носи името на главния герой и макар неговото авторство да не е специално отбелязано, мнозина смятат, че той е авторът. Първоначално книгите Ездра, Неемия и Летописи съставляват една цяла книга.

Ездра разкрива изпълнението на Божието обещание за възвръщане на израилтяните в тяхната земя след седемдесет годишния период на плен във Вавилон. (Еремия 25:11) Персийският цар Кир покорява Вавилонската империя през 539 г. пр. Хр. Една година след това, той издава декрет, с който разрешава на юдеите да се завърнат в земята си. В Ездра 1:1 се отбелязва, че "Господ подбужда духа на Персийския цар," като го подтиква да вземе това решение.

Книгата Ездра може да се раздели на две части, тъй като в нея се описват две различни групи пленници, които се завръщат от Палестина - първата група, водена от Зоровавел (глави 1-6), а втората - под ръководството на Ездра, почти 80 години по-късно (глави 7-10).

От разрушаването на Ерусалим до завръщането на първата група пленници под водителството на Зоровавел и свещеника Исус, минават около 50 години. Хората са около 50 000. След завръщането им в Ерусалим, тяхната първостепенна цел е да възобновят поклонението пред Йехова, като издигнат олтар за ежедневните жертви. Следват усилените действия за препострояване на Храма, разрушен преди това от армията на Навуходоносор. Полагането на храмовите основи е отпразнувано с тръбно възклицание, звънене на кимвали и псалмопеене.

За по-младото поколение това е време на възраждане, но у по-старите, които са видели превъзходния блясък на Соломоновия храм, ставащото поражда тъжни спомени и ридание (Ездра 3:12,13).

"Вторият храм" (или така нареченият Зоровавелов храм) е довършен след около 20 години. Работата е забавена от някои враждебно настроени самаряни и други врагове, които убеждават царя на Персия по онова време, Артаксеркс, че завършването на Храма може да предизвика бунт в Ерусалим и в Юдея.

Петдесет години след завършването на Храма, книжникът Ездра получава разрешение от Артаксеркс, или Асуир, да поведе втора група от пленници към Ерусалим. Техният брой е около 1500 мъже заедно със семействата им. Пътуването до Ерусалим е тежко и опасно и продължава четири месеца. Преди тръгването, Ездра обявява пост за успеха на това начинание. Той е абсолютно уверен, че Бог е с него. Дори дотолкова е успял да убеди персийския цар за Божието действие в защита на тяхната мисия, че не посмява да поиска въоръжен ескорт (Ездра 8:22). При пристигането си в Ерусалим, Ездра е разочарован като вижда, че нацията е забравила Божия закон, сключила е брачни съюзи с езичниците и е приела техните грешни ритуали и обичаи. Ездра предприема религиозни реформи, като налага план за отделяне от тези, които са се оженили за чужденки. (Ездра 10). Неговата дълбока загриженост за национално покаяние и за завръщане към поклонение пред Йехова, е изразена в молитвата му: "Боже мой, срамувам се и червя се да повдигна лицето си към Тебе, Боже мой; защото нашите беззакония превишиха главите ни, и престъпленията ни порастнаха до небесата". (Ездра 9:6)

Управлението на Ездра предизвиква искрена реакция от страна на народа и довежда до духовно съживление по цял Израил.

НЕЕМИЯ

Повечето хора считат книгата "Неемия" за автобиография на човека, чието име тя носи. Неемия е един от малкото юдеи, които успяват да стигнат до завидно положение в Персийското царство. Назначен като виночерпец на цар Артаксеркс I, той е доверен служител и съветник и дори носи определена отговорност за сигурността на царя. Едно от основните му задължения като виночерпец е да проверява дали виното, което царят пие не съдържа отрова. Тази висока служба го поставя между ограничени брой царски служители, които са допускани при царя в присъствието на царицата.

Докато служи на царя в неговия зимен дворец в Сусана, Неемия научава сърцесъкрушаващи новини от Ерусалим - че портите и стените на града все още не са поправени, че храмовите служби се пренебрегват и че останалите там юдеи търпят присмех и угнетение. Неемия е толкова потресен от тези ужасни новини, че неговият плач, съпроводен с молитва и пост за Божиата намеса, продължава няколко дни.

Цар Артаксеркс вижда тъжното лице на Неемия и като разбира причините за това, му позволява да отпътува за Ерусалим, за да поправи положението. Също така,

царят назначава Неемия за управител на Юда, дава му препоръчителни писма до другите управители по пътя и осигурява за него конен ескорт.

Когато пристига в Ерусалим, Неемия оглежда градските стени и се подготвя да осъществи своята мисия. Той успява да привлече хората да се включат в работата, но среща жестока съпротива от страна на заобикалящите ги врагове - Санавалат - самарянина, Товия - амонеца и Гисам - арабина. Независимо от присмеха (4:3), въоръжената атака (4:8), физическата заплаха (4:11) и измамните предложения за преговори (6:2-4), упоритият Неемия и неговите работници завършват този огромен проект за 52 дни. Често принуден да работи с меч в едната ръка и с инструмент в другата, Неемия е пример за изключителна твърдост, която векове наред е била източник на вдъхновение за слабите. Малцина герои от библейската история демонстрират по-големи управленчески способности, организаторски качества и чистота на характера от Неемия. Той е запомнен като човек на храбростта, вярата и действието и се нарежда между най-доблестните патриоти на Израил. Неговото име означава "успокоение от Господа" или "Йехова утешава."

Неемия служи като управител на Юда в продължение на 12 години, след което се връща в двореца на Артаксеркс (1:1; 13:6). След кратък престой, той отново отпътува за Юда, където призовава народа към покаяние.

ЕСТИР

"Естир" е последната от историческите книги в Стария Завет и е втората книга в Библията, носеща името на жена (другата е "Рут"). Макар описаната случка да стои малко настрана от основните събития в еврейската история, тя хвърля допълнителна светлина върху състоянието на юдеите, които са избрали да останат в Персия. Датировката на "Естир" почти съвпада с времето, когато Неемия и Ездра пребивават в Ерусалим и се опитват да възобновят своята родина. Понякога книгата "Естир" бива критикувана, понеже името на Бога не се споменава в нея. В Библията обаче няма друга книга, освен тази, която да демонстрира по по-изящен начин промисъла и бдителността на Бога над Неговите избрани хора. Както казва Матю Хенри, известният библейски коментатор: "Ако името на Бога не е тук, то Неговият пръст е."

Събитията от "Естир" се развиват в царските дворове на Персия при управлението на цар Асуир, познат в светската история като Ксеркс. След детронацията на царица Астин поради отказа ѝ да се покаже пред група пияни принцове, царят започва да търси нейна заместничка. Една красива еврейска девойка на име Адаса (или Естир) е избрана измежду всичките еврейски момичета да бъде новата царица. Естир остава сираче като малка и е отгледана от своя по-голям братовчед Мардохей. Той е служител в царския палат и придобива значително благоволение от страна на Асуир, като разкрива един таен заговор срещу живота на царя.

Но когато Мардохей възбужда гнева на Аман, властен и амбициозен царски придворен, възникват сериозни проблеми. Омразата на арогантния Аман става неудържима при отказа на Мардохей да му се поклони. Чрез хитри манипулации, Аман успява да убеди царя да одобри един нечестив план, според който еврейското население трябва да бъде унищожено само за един ден. Мардохей незабавно се обръща към царица Естир за помощ, като изтъква, че Божието Провидение я е направило царица на Персия с цел запазването на еврейската нация. Мардохеевите думи: "А кой знае дали не си дошла ти на царството за такова време каквото е това" (Естир 4:14), насърчават Естир да отиде при царя без неговата покана, като по този начин излага собствения си живот на опасност. Според своя предварителен план, Естир поканва

Асуир и Аман на празненство, където разкрива пред царя користните намерения на Аман. След като научава за Амановата измама, Асуир се разгневява и заповядва да обесят Аман на същата бесилка, която той е приготвил за Мардохей. Законът на "Мидите и Персите" не може да бъде отменен; ето защо Асуир издава допълнителна заповед, позволяваща на юдеите да се въоръжат за отбрана.

Божията чудна намеса в полза на юдеите става повод за голямо празненство и много персийци приемат юдейската вяра (18:7). Във връзка с това празненство, Мардохей установява радостен духовен празник, който нарича "Празникът на Пурим." Пурим идва от думата "пур," свързана с жребие, което Аман хвърля, за да реши в кой ден юдеите трябва да бъдат избити.

Царица Естир, чието име означава "звезда," е считана за героиня от еврейския народ. Тя притежава и чар, и смелост, и несъмнено е инструмент на Божията благодат, използван за запазване на нацията, чрез която трябва да дойде Спасителят на света.

ЙОВ

Третото основно подразделение на Стария Завет се състои от пет важни книги, които са наречени поетически и книги на мъдрост: "Йов", "Псалми", "Притчи", "Еклисиаст" и "Песен на песните". Тези книги се различават от историческите, с увещателния си характер и по това, че се занимават повече с вътрешния живот на личността, а не толкова с генералното развитие на нацията. В тях е разкрит дълбокият копнеж на човешкото сърце да познае Бога. Целта е да се намери начинът, по който могат да бъдат установени правилни взаимоотношения с Него.

В поетическите книги се срещат три вида еврейска поезия: лирическа, дидактическа и драматическа. Лирическата (или от песенен тип) поезия се появява преди Мойсей, но достига своя връх в "Псалмите на Давид". Дидактическата (или поучителната) поезия може да се види в "Притчи", "Еклисиаст" и донякъде в "Песен на песните". При драматическата поезия действието е представено чрез развитието на идеи, а не толкова чрез личности и събития.

Книгата "Йов", първата от поетическите книги, е считана от мнозина за една от най-великите литературни творби на всички времена. Тенисън я нарича "най-великата поема и на древната, и на съвременната литература." Събитията в книгата навярно се развиват някъде по времето на патриарх Авраам. Централната личност в нея е човек на име Йов, чийто личен живот се превръща в опитно поле за доказване на чистотата на неговите мотиви за служене на Бога.

Хитрият намек на Сатана: "Дали без причина се бои Йов от Бога?" (Йов 1:9) предизвиква Бог. Той позволява на Дявола да започне да атакува Йов. Почти за една нощ, Йов се превръща от най-богатия човек на света, в последния сиромас. Савците открадват неговите волове, гръмотевици избиват овцете му, халдейците открадват камилите му и накрая ураган избива синовете и дъщерите му. Сякаш това не е достатъчно, Сатана трупа мизерия върху мизерия, като поразява Йов с ужасна болест - циреи, от които човекът получава някакво облекчение само като се чеше с парчета от глинени съдове. Съпругата на Йов, от отчаяние и безсилие, го кара да "похули Бога и да умре" (Йов 2:9). Йов желае да умре, но да похули Бога и да се откаже от вярата си, е напълно невъзможно. Неговият изпълнен с болка, но и с упование вик: "Ако и да ме убие Той аз ще Г о чакам" (Йов 13:15), отразява едно възхитително посвещение на Бога и постоянна сила на характера, независимо колко тежка е ситуацията.

Чудесният пример на Йов за търпение в страданието и славният триумф на неговата вяра винаги са пораждали надежда и тихо упование в сърцата на хиляди хора,

които самите са преминавали през самотните долини на болката, смъртта и загубата на близък човек.

Тъй като основната цел на книгата "Йов" е да се занимае с вековния въпрос: "Защо праведните страдат?", има няколко важни неща за запомняне:

1. Целта на човешкото страдание не винаги е явна за този, който страда или за тия, които гледат от страни.

2. Страданието може да е от полза за този, който го понася, за да трансформира характера му в "чисто злато."

3. Проблемът със страданието не може да бъде напълно разрешен в граници на този живот. Той трябва да се погледне в светлината на компенсациите във вечността.

4. Усъвършенстването на моралния характер е свързано с преминаване през неразбиране, подозрение, лошо здраве, бедност и частична светлина. Йов е "непорочен и правдив" (Йов 1:1) пред Господа, но независимо от това, преминава през гореспоменатите страдания.

5. При страданието на Божиите светии се вижда поддържащата Божия благодат.

ПСАЛМИ

Една от най-изящните и навярно най-обичани части от Словото е книгата "Псалми". Това е книга, разкриваща рядко срещано посвещение и нейните пасажии са я направили актуална дори и до днес.

Книгата "Псалми" често е наричана "Псалтирът на вековете." Отците на ранната християнска църква са я наричали "Псалтир", а юдеите - "Книга на хваление." Терминът "псалм" идва от гръцки (превода на Септуагинта) и оригиналното му значение е "песни, акомпанирани от струнни инструменти." В основната си част, това е колекция от 150 поеми, към които в библейско време е била написана музика и които са съставлявали значителна част от еврейското хваление.

Седемдесет и три от Псалмите са написани от Давид; дванадесет са създадени от Асаф (ръководителят на хора на Давид). Единадесет се приписват на синовете на Корей (забележителни певци от времето на Давид). Едутун написва три; Соломон - два (Псалм 72 и Псалом 127); Етан е написал един и Еман - един (Псалм 80). Псалм 90 е създаден от Мойсей.

Петдесет от Псалмите са наречени "сираци", защото името на техния автор е неизвестно.

Книгата "Псалми" е подразделена на пет части (или пет отделни колекции от песни), всяка от които завършва с обаятелна песен за прослава на Бога. Тези завършителни Псалми се намират в главите 41,72,89,106 и 150. Книгата "Псалми" започва с Блаженство, така както започва Исусовата проповед на планината, като постепенно преминава в бурен израз на хвала и достига своя връх в група от песни, познати като "Псалмите: Алилуя" (146-150).

Ето един списък на различните видове Псалми, според както могат да се групират:

Псалми на хваление (8, 19,34, 54)

Псалми на размишление (1, 15, 23, 151)

Литургийни Псалми (тези, които са създадени или използвани при специалните служби в Светилището) (113-118)

Псалми на покаяние и прошение (3, 4, 5, 6, 38, 51)

Псалми на благодарност (100, 103, 116)

Исторически Псалми (78, 106, 108)

От специална важност са и пророческите или месиански Псалми. Това са поеми, които намират своето изпълнение в личността и служението на Исус Христос.

Стотици години преди раждането Му, много детайли от Исусовия живот са предсказани с изключителна точност - Неговото помазване от Бога (Псалм 45 :6-8), Неговата молитва в Градината (Псалм 40:7, 8), пробождането на ръцете и нозете Му (Псалм 22:18), Неговият вик на кръста (Псалм 22:1) и възкресението Му (16:10).

Също така, "Псалми" са и своеобразен наричник за хваление и поклонение. Книгата ни насърчава да отговаряме на Божиите превъзходни благословения с хваление и благодарност. Псалмите допринасят за развиването на положително отношение към живота и пораждат вяра, надежда и смелост. Било в радостни изблици на хваление или в дълбоко съзерцание на Неговата доброта, Псалмите ни карат тихо да отвръщаме поглед от себе си и да го насочваме към Този, Чийто мир, присъствие и сила са предостатъчен отговор за всичките житейски нужди. Какво освежаващо преживяване!

ПРИТЧИ

Притчата е кратка фраза или максима, изразяваща определена истина или факт. Популяризирана с времето и честата употреба, обикновено притчата има моралистичен характер. Тя е твърде практична и лесна за запомняне и цитиране.

Докато книгата "Псалми" е колекция от еврейски химни, книгата "Притчи" е колекция от еврейска мъдрост. Наред с "Йов" и "Еклесиаст", Притчите сформират най-великата световна библиотека от мъдрост. За разлика от други книги, съдържащи мъдрост, Притчите не бива да се приемат просто като впечатления или наблюдения, предадени от някой здравомислещ човек, но по-скоро като божествени принципи, приложени и изпитани в училището на човешкия опит. Тези принципи са дълбоко закоренени в Словото на Бога и утвърждават несравним кодекс на етика и моралност, който е ръководел човешкото поведение векове наред.

Основната тема на книгата "Притчи" се намира в 9:10: "Страхът от Господа е начало на мъдростта" и се повтаря под различни форми (Притчи 1:7, 29; 10:27; 15:33; 19:23). Тази тема ни напомня, че почитта към Бога и подчинението на Неговата воля водят до самия Извор, от който блика всяка мъдрост. Да се подчиняваш на Бога и да пазиш Неговите заповеди е най-висшата мъдрост и представлява тайната към истинско и трайно щастие.

"Притчи" засяга почти всички аспекти от живота (семейство, приятели, взаимоотношения в работата) и покрива разнообразни предмети като богатство, бедност, грях, праведност, гордост, смирение, правда, лакомия, любов, страст, мързел, честност, помощ, възпитание на децата, контрол над езика и много други.

Соломон е авторът на тази книга, с изключение на глава 30, написана от Агур и на глава 31, написана от Лемуил. Според 3 Царе 4:32, Соломон е написал 1005 песни и 3000 притчи, което за съжаление означава, че много от неговите творби не са стигнали до нас.

"Уповай на Господа от все сърце, и не се облягай на своя разум. Във всичките си пътища признавай Него; и Той ще оправя стъпките ти."

ЕКЛЕСИАСТ

Заглавието на тази книга на еврейски е "Koheleth", което означава "един, който говори в събрание." Също така, означава "еклесиаст" или "проповедник." Думата "проповедник" се среща седем пъти в книгата и се отнася за говорещия, или пишещия (1:1, 2, 12; 7:27; 12:8, 9, 10).

За да разберем истинското послание на "Еклесиаст", книгата трябва да бъде разгледана като цяло, а не на отделни фрагменти. Разбира се, без авторовото заключение в последната глава, бихме останали с впечатлението, че отделни пасажи издигат неправилни идеологии, като материализъм (2:7-10), фатализъм (3:1-15) и деизъм (3:1; 4:16).

Може да се приеме, че "Еклесиаст" отразява преживяванията на човек (навярно Соломон), чийто ум е в дълбок конфликт относно основните неща в живота. Неговият най-дълбок копнеж, като на всяко човешко същество, е да постигне щастие и да открие истинския смисъл на живота. За съжаление, изпълнението на тази цел го повежда във всяка друга посока, но не и във вярната. Той изучава науки (1:5-7), размишлява за човешката мъдрост (1:13), опитва плътските удоволствия (2:1-3), посвещава се на различни начинания (2:4), засажда градини и лозя (2:4), натрупва богатство (2:7, 8) и дори опитва музиката като средство, чрез което да успокои своето сърце (2:8). Изразът "под слънцето", използван 20 пъти в тази книга, показва, че Соломон се е отдал напълно на всяка земна философия. Неговият неуспокоим и лутащ се дух дотолкова контролира характера му, че той изповядва: "И от всичко, което пожелаха очите ми, нищо не им отрекох, не спрях сърцето си от никаква веселба" (2:10).

Трагедията на подобна философия, както Соломон осъзнава накрая, се състои в това, че тя е основана единствено на земни неща. Малкото задоволство и утеха, които те предлагат са само временни и недостатъчни. Соломон вижда най-добрите страни от земния живот, опитва всичките му удоволствия и се радва на най-големите почести. Но в крайна сметка сърцето му е отеготено от празнотата на всичко това. Степента на неговото разочарование е изразена с повтарящата се фраза: "Ето, всичко беше суета и гонене на вятъра" (2:11).

Към края на книгата, Соломон започва да се отърсва от своите съмнения и объркване, като се убеждава, че правилното общение с Бога е единственият път към едно трайно щастие. В глава 12 той съветва младите да не повтарят неговата грешка, но вместо това да познаят Бога от рано (12:1). Най-накрая, съвсем неестествено за досегашния му начин на мислене, Соломон приканва всички да чуят заключението от неговото дългогодишно изследване: "Нека чуем края на цялото слово: Бой се от Бога и пази заповедите Му, понеже това е всичко за човека. Понеже относно всяко скрито нещо, Бог ще докара на съд всяко дело, било то добро или зло" (12:13, 14).

ПЕСЕН НА ПЕСНИТЕ

"Песен на песните" е песен на нежна и всеотдайна любов, възпяваща красотата и радостите на брачната любов. Често тази книга е била критикувана заради интимните сцени, които описва. Но разгледана в правилния контекст, тя става приемлива, що се отнася до обичаите на обществото по онова време и по отношение на утвърждаващата ѝ роля за правилното място на физическата любов в рамките на семейството.

От историческа гледна точка, "Песен на песните" разкрива ухаждането и брака на великия цар Соломон с една смирена, но красива слугиня, чийто всекидневни песни

съпътстват обработването на семейното лозе. Тази загоряла от слънцето селска девойка е представена само като Сунамка (жителка на Сулам или Сунам). Но нейната мечта изведнъж се превръща в реалност, когато не някой принц, но самият цар я ухажва и спечелва ръката ѝ в женитба.

Песента се развива с живо описание на царевата любов към неговата млада слугиня и на нейната ответна любов към него. С помощта на много метафори и на ориенталската образност, представяща цъфтящо пролетно време, тази завладяваща песен ни разкрива красотата на тяхната споделена любов. "Любовта е силна като смъртта . . . Много води не могат угаси любовта, нито реките могат я потопа; ако би дал някой целия имот на дома си за любовта, съвсем биха го презрели" (8:6, 7)

Любовта, описана в "Песен на песните" е силна, прескача всяка бариера; тя е търпелива и не може да бъде купена на никаква цена. Това ни напомня за чудната класика на апостол Павел върху същия предмет. Апостолът заявява: "Любовта никога не отпада" (Виж 1 Коринтяни 13:8).

Някои тълкувачи виждат в любовта на земния цар към по-ниско поставената слугиня преобраз на Божията любов към Неговия избран народ. Явно юдеите са съгласни с тази интерпретация, защото в Талмуда (колекция от юдейски граждански и религиозни закони) "възлюбеният" е представен като Бога, а "възлюбената" представлява народа Израил. "Песен на песните" е била често четена по време на празника Пасха като възпоменание на огромната любов на Йехова към Израил.

Сравняването на Христос с Младоженеца, а Неговата църква - с Невястата е подобна красива аналогия в Новия Завет (Ефесяни 5:22-32).

Заглавието "Песен на песните" (1:1) показва, че Соломон е считал тази творба за най-хубавата измежду 1005 -те песни (III Царе 4:32), които той е написал. Тя говори много за личността, характера и интересите на писателя и по всяка вероятност отразява единствения чист романс, преживян някога от него. Според всички стандарти, "Песен на песните" трябва да бъде призната за блестящо произведение.

ИСАЯ

Четвъртото главно подразделение на Стария Завет е известно като "Пророците" и включва книгите от "Исаия" до "Малахия". Седемнадесет на брой, пророческите книги могат да бъдат класифицирани по следния начин:

- Големи пророци
- Исаия
- Еремия
- Плачът на Еремия
- Езекиил
- Даниил
- Малки пророци
- Осия
- Йона
- Софония
- Йоил
- Михей
- Агей
- Амос
- Наум
- Захария

Авдий
Авакум
Малахия

Времето на пророците обхваща периода от деветото столетие пр. Хр. до петото столетие пр. Хр. - четиристотин години. Тази ера от историята на еврейския народ отбелязва морален, духовен и политически упадък, което довежда до превземането на Израил от Асирия (721 г. Пр. Хр.) и на Юда от Вавилон (586 г. пр. Хр.). Пророците, които Бог издига по това време са хора с изключителен характер. Те призовават народа към национално покаяние и правят смели опити да снижат степента на идолопоклонство и духовно безразличие. Но техните молби и предупреждения в повечето случаи остават напразни, в резултат на което Божието осъждане се стоварва върху Израил.

Мнозина считат Исаия за най-великия измежду пророците по онова време. Неговите пророчества са дадени през управлението на поне четирима юдейски царе - Озия, Йотам, Ахаз и Езекия и покриват период от около шестдесет години (740 - 680 г. пр. Хр.). Вярва се, че Исаия е от царски произход, вероятно е бил братовчед на цар Озия. От неговите писания става пределно ясно, че той е имал лесен достъп до царския съд (7:3; 37:21; 38:1; 39:3-8) и че е упражнявал мощно влияние върху монарсите по онова време.

Макар служението на Исаия да е свързано най-вече с Юда и Ерусалим (1:1), то в никакъв случай не спира до там. Пророкът произнася Божието осъждане над Вавилон, Асирия, Египет, Израил, както и над други заобикалящи ги народи.

По своята структура, книгата "Исаия" представлява миниатюрна Библия. Състои се от шестдесет и шест глави с две главни подразделения - първото, от които съдържа тридесет и девет глави, а второто - двадесет и седем. Темата на първата част (глави 1 – 39) е "Осъждане", като пророкът прогласява осъждането на народите поради техните грехове. Темата на втората част (глави 40 – 66) е "Изкупление". Тя предсказва завръщането на Юда от плен и радостно прокламира идването на бъдещия Месия. Заради своето послание на надежда и успокоение, втората част понякога е наричана "Книга на утешението."

В християнския свят Исаия е най-добре познат с пророчествата си относно личността, служението и царството на Месията. Вълнуващо свидетелство за точността на библейските пророчества е фактът, че около седемстотин години преди раждането на Христос, Исаия предрича Неговото раждане от девица (7:14), Неговата Божественост и вечното Му царство (9:1-7), Неговото идване по Давидова линия (11:1), Неговите страдания и смърт (52:13, 53:12) и хилядагодишното Му царство (глави 2, 11, 12, 24 - 27, 59 – 66). Глава 53 е най-скъпият бисер в съкровищницата на Стария Завет. Тя дава вълнуващо пророческо описание на страданията на Спасителя.

Ключовата дума в книгата "Исаия" е "спасение" и е използвана поне двадесет и осем пъти в цялата книга (12:3; 25:9; 26:1; 45:17; 49:8; 59:16,17; 61:10; 62:1). Също така е интересно да се отбележи, че името на Исаия означава "спасение от Йехова", което навярно подсказва нещо за посланието и служението на пророка. Според древно еврейско предание, Исаия е бил измъчван, като са го поставили в дънера на кухо дърво, което след това е било разрязано на две (Евреи 11:37).

ЕРЕМИЯ

Еремия живее около сто години след пророк Исаия и е последният от пророците преди плена. Неговото служение продължава почти половин столетие по време на царуването на царете Йосия, Йоахаз, Йоаким, Йоахин и Седекия.

Еремия е роден в малкото селце Анатот, намиращо се на около три мили северно от Ерусалим. Той е син на свещеника Хелкия. Навярно това е същият Хелкия, споменат в 4 Царе 22, който занася Книгата на закона на цар Йосия и говори за религиозно пробуждане на нацията. Еремия е призван за пророк на много ранна възраст. В началото той отказва да приеме призива, като мисли, че неговата младост, неопитност и недостатъчното му красноречие го дисквалифицират за това служение (1:6, 7). Обаче след уверението за божествено водителство в неговата мисия, той прогласява Божието послание с непоколебима лоялност.

По времето на пророк Еремия три основни сили се стремят към световно господство - Асирия, Вавилон и Египет. До този момент Асирия е властвала безмилостно над света цели триста години, но вече започва да отслабва. Вавилон набира мощ. Египет, който е бил световна сила преди хиляда години, се амбицира за възвръщане на загубената си позиция. Двадесет години преди разрешаването на конфликта, пророк Еремия настоява, че Вавилон ще излезе като победител. През 612 г. пр. Хр. асирийската столица Ниневия пада под ударите на вавилонската армия. През 605 г. пр. Хр. египтяните понасят фатален удар. В продължение на седемдесет години Вавилон е неоспорим господар над целия свят (25:11).

Еремия не само предсказва сблъсъка между тези три сили, но също така посочва Вавилон като оръжие, което Бог ще използва, за да накаже Юда за нейните грехове. Еремия се надява, че хората ще се покаят и по този начин ще избегнат надвисналата опасност. Но неговият вик за завръщане при Бога остава нечул. Думата "отстъпник", използвана тринадесет пъти в книгата, много точно представя бунтовническото отношение на хората през тази трагична ера от юдейската история. Посланието на Еремия е не само отхвърлено, но неговото пророчество, че Вавилон ще превземе Юда е прието на шега. Ето защо, пророкът често е преследван от своите сънародници. Неговите писания са скъсани и изгорени от цар Йоаким. Той е бит, животът му е застрашаван многократно и е арестуван и затварян няколко пъти (11:18-23; 12:6; 18:18; 20:1-3; 26:1-24; 37:11 - 38:28).

Въпреки всичко, пророчествата на Еремия остават и само след няколко години започват да се изпълняват. След завладяването на Асирия и Египет, Навуходоносор насочва яростта си към Юда и отчасти разрушава Ерусалим през 606 г. пр. Хр. Той отново напада града през 597 г. пр. Хр. и накрая го изгаря и го оставя в развалини/ 586 г. пр. Хр./ Когато армията на Навуходоносор напада Ерусалим, войниците получават заповед да опазят живота на Еремия. Те го освобождават от затвора и му предоставят избора - да остане в Юда или да отиде във Вавилон. Той остава в Ерусалим. Скоро след това обаче, група от фанатизирани юдеи извършва покушение срещу Годолия (когото Навуходоносор е поставил за губернатор) пленява Еремия и избягва в Египет. Счита се, че Еремия умира там.

Като се имат предвид тъжните събития, на които Еремия е съвременник, не е чудно, че той е наречен "плачещият пророк." Макар Бог да му казва да прогласи тежко послание на осъждане, той си остава един чувствителен и сърдечен човек. Неговите

послания са изпълнени с молби към народа му и са напоени с неговите сълзи за спасението на Юда.

ПЛАЧЪТ НА ЕРЕМИЯ

Книгата "Плачът на Еремия" е Еремиевият погребален химн за разрушението на Ерусалим от вавилонската армия през 586 г. пр. Хр. Без съмнение, това е най-тъжната книга в Библията. Тя е характеризирана като "химн на скръб, където всяка буква е съпроводена от сълза, а всяка дума - от плача на едно разбито сърце" (Halley`s Handbook).

Като гледа развалините на някога гордия град, Еремия е обзет от неутешима скръб и написва няколко поеми, които съставляват книгата "Плачът на Еремия".

Най-вероятно книгата е написана през краткия интервал между изгарянето на Ерусалим и откарването на Еремия в Египет (Еремия 43:8, 9). С все още пресни спомени за събитията и потресен от неизговоримите ужаси при вавилонското нахлуване, Еремия излива по образен начин болката на душата си. Той не пропуска никакви детайли при описанието на ужасните безчинства, съпътстващи нападението от вавилонците - изнасилването на юдейските жени (5:11), писъците на гладни деца (2:11, 12, 19; 4:4), майките, които варят и изяждат собствените си бебета (2:20; 4:10), избиването на мъже и жени от безмилостните завоеватели (2:21), бездомниците, спящи по улиците (2:21) и екзекутирането на водачите (5:12). Наистина е било ужасно да бъдеш свидетел на избиването на една нация и да гледаш безпомощно как приятели и роднини, оковани във вериги като животни, биват откарвани в плен, като знаеш, че никога повече не ще видиш техните лица.

Еремия продължава писанието си, като обяснява, че греховете на хората са причинили всички тези неща (1:5, 8, 9, 14, 18, 20, 22). Семената на бунт против Бога и против Неговия закон най-после са дали своя плод - ударът от Вавилон фактически е наказание от Бога. Тук, както на всички други места в Библията, е подчертано, че заплатата на греха е смърт.

Насърчаващо е обаче, че посред тъмната трагедия и нещастие винаги има надежда. Плачещият пророк успява да погледне над мизерията на заобикалящите го обстоятелства, за да види чудесната Божия благодат. Плачът на Еремия 3:21-24 е псалм със сияйна красота . . . роза между тръните . . . изключително рядък бисер . . . истински лъч от кръста:

"Обаче това си наумявам, поради което имам и надежда: Че по милост Господня ние се не довършихме, понеже не чезнат щедростите Му. Те се подновяват всяка заран; голяма е Твоята вярност. Господ е дял мой, казва душата ми; за това, ще се надявам на Него."

Заклучителната глава на "Плачът на Еремия" е чудесна молитва за прощение и възстановяване на еврейската нация. Най-накрая авторът навива своето писание и си отдъхва със спокойното уверение, че Бог не е престанал да контролира всичко и че на Своето време и по Своя начин, Той ще изпълни обещанията към избрания Си народ.

ЕЗЕКИИЛ

Езекиил, чието име на еврейски означава "Бог подкрепява" е, както Еремия, от свещенически произход. Той е син на Вузия, за когото не се знае нищо конкретно,

освен неговото име. Явно Езекиил прекарва ранните години от живота си в Ерусалим, но после е един от Израилевите пленници, откарани във Вавилон през 597 г. пр. Хр. заедно с цар Йоахин и десет хиляди други почитани израилтяни (4 Царе 24:14; Еремия 29:1, 2) при Навуходоносоровото второ нашествие в Ерусалим. Във Вавилон Езекиил живее в своя собствена къща в едно село близо до Нипар, по реката Ховар - Навуходоносоровия царски канал. Той е призван за пророк на тридесет годишна възраст, в петата година от заточението си във Вавилон. Неговите пророчества обхващат период от около двадесет и две години. Езекиил е женен /24:18/, но жена му умира от удар в същия ден, когато Ерусалим е обграден (24:1, 15 – 18).

Цялото служение на Езекиил като пророк е към заточениците във Вавилон. Докато Еремия продължава да предупреждава населението на Юда, че Вавилон не само ще покори тяхната земя, но и че ще я разруши напълно, Езекиил проповядва същите думи на заточениците във Вавилон. Тази вест не е много приятна за слушане (2:1, 4, 6), тъй като доста от заточениците все още се надяват, че пленът им ще бъде кратковременен. Тази надежда обаче остава неоправдана и пророчествата на Еремия и Езекиил се потвърждават, когато Навуходоносор разрушава напълно Ерусалим единадесет години след второто атакуване на града (586 г. пр. Хр.).

Книгата "Езекиил" се състои от три разделения, покриващи три принципни въпроса:

1. Пророчества относно съдбата на Ерусалим (1 -24/)
2. Пророчества срещу чужди народи (25 -32)
3. Пророчества относно бъдещото възстановяване на Израил (33 – 48)

Основната цел на Езекиил е да напомни на заточениците за греховете, поради които ги е сполетяло Божието наказание - отстъпничество, обвързване с чужденци и идолопоклонство - и да ги увери в бъдещите благословения на Бога. Стилът на Езекиил се отличава с използването на символи и притчи, които придават по-голяма образност на неговото послание. Той използва растения, животни и различни видове хора, за да характеризира дадени народи. Ерусалим и Самария са представени като прелюбодейки (23:2, 3), Давидовият дом - като ров за лъвовете (19:1), лоза (19:10; 17:6) или кедър (31:3); Египет - като кедър (31:3) или крокодил (37:1); халдейците (вавилонците) са обрисувани като орел; град Тир е като кораб, който ще бъде потопен (27:5). Самият Езекиил извършва няколко символични действия, чрез които иска да представи различни истини. Той лежи на едната си страна продължително време, за да предскаже неудобствата при обсадата. Обръсва си главата и брадата, за да покаже разрушението на Ерусалим. Копае в стената и изважда багаж като за плен, за да представи близостта на идващото робство. Бог говори чрез Езекиил след всеки символичен акт и тълкува неговото значение (4:1-3; 4:4-8; 4:9-13; 5:1-12; 12:1-6 и т. н.). Изразът "Ще познаете (ще познаят), че аз съм Господ" е доминираща тема в цялата книга и се среща над шестдесет пъти (6:7, 10, 13, 14; 7:4; 11:10; 12:15; 22:16; 33:29; 38:23 и др.).

Някои от най-важните пасажии в книгата "Езекиил" са видението за полето с изсъхналите кости, отнасящо се за възстановяването на израилския народ (37); историята за първоначалното положение на Сатана/28/и видението за бъдещия град/48/, който много прилича на града, описан от Йоан в Откровение гл. 21, 22. Докато Йоан говори за този красив град като за "новия Ерусалим", Езекиил просто заявява, че славният град ще бъде наречен "Йехова е там."

ДАНАИЛ

Още като младеж, Даниил, чието име означава "Бог е мой Съдия", е отведен в плен от Навуходоносор през 605 г. пр. Хр. (1:1-7). Това става осем години преди отвеждането на Езекиил в робство. Подобно на Езекииловото, цялото служение на Даниил се извършва във Палестина. Разликата между двамата пророци се състои в това, че Езекиил служи на робските маси във Вавилон, докато Даниил пророкува на главните началници и на царския двор.

За родителите на Даниил не се знае нищо, но най-вероятно той е от царско потекло (1:3). Джозефус, изтъкнат еврейски историк, пише, че Даниил и неговите трима приятели Анания, Мисаил и Азария (известни като Седрах, Мисах и Авденаго) са били в някакви роднински връзки с цар Седекия. Тяхното потекло, младостта и изключителното им интелектуално ниво привличат вниманието на цар Навуходоносор. Ето защо, започват да ги учат на халдейски език и да ги подготвят за специална служба във Вавилон. Въпреки че са заточени в непозната земя, тези четирима младежи остават верни на своята вяра и не допускат никакъв компромис с религиозните си убеждения. Поради това те отказват да ядат от царските ястия, които смятат за нечисти (1:8-20).

Пророческото служение на Даниил продължава през седемдесетте години на плена във Вавилон. През това време той става свидетел не само на върха на вавилонското величие, но и на упадъка и на превземането на Вавилон от Мидо-Персия. За този период на политически бури, военни сблъсъци и прехвърляне на управленческата власт, от изключителна важност се явява фактът, че Даниил успява да запази благоволенieto на сменящите се езически монарси. Той заема видно положение при четирима царе на три различни нации - Навуходоносор и Валтасар от Вавилон, Дарий от Мидия и Кир от Персия. По времето на Дарий, Даниил е един от тримата князе, които управляват земята (6:1).

Първите шест глави от книгата "Даниил" имат исторически характер и се отнасят за живота на Даниил. Последните шест глави съдържат поредица от пророчески видения, чиято тема е "Божият план през вековете." Тези изключителни видения не само посочват мястото на Израил в световната история, но също така проследяват развитието на силата на езическия свят от Данаиловите дни до идването на Христос. Някои от най-важните пророчества в книгата "Даниил" са:

1. Бъдещето на Вавилон, Персия, Гърция и Рим (глава 2, 7)
2. Пророчество за седемдесетте седмици (9:24-27)
3. Действията на Антихрист (11:36-45)

В "Даниил" са разработени и няколко важни библейски доктрини, като личното освещение (1:8; 3:12; 6:10; 9:2, 3; 10:2, 3), доктрината за ангелите (8:16; 9:21; 10:13, 20, 21; 11:1) и доктрината за възкресението (12:2).

Някои от известните случки в книгата са:

1. Седрах, Мисах и Авденаго в огнената пещ (глава 3)
2. Даниил и надписа на стената (глава 5)
3. Даниил в рова на лъвовете (глава 6)

Даниил живее до дълбока старост (до около 90 години) и умира в чуждата земя на заточението. Позволява му се обаче, преди да умре да види завръщането на своя народ в родината му по заповед на цар Кир. Като си спомня пристигането на първите заточеници във Вавилон, остарелият пророк без съмнение плаче при вида на керваните, бавно изчезващи в далечината на пътя за Ерусалим. Макар да не е в състояние да предприеме това пътуване поради старостта си, Даниил е щастлив да види изпълнението на Божието обещание.

ОСИЯ

Осия, чието пророческо служение обхваща период от шестдесет или повече години, е съвременник на Амос в Израил и на Исаия и Михей в Юда. Той пророкува за Северното царство Израил, като често го нарича "Ефрем" - най-голямото му племе. За ранните години на Осия се знае много малко, освен, че е син на Веирия. Въпреки че на няколко пъти той се обръща и към Южното царство Юда, Осия най-вероятно е жител на Израил.

Името Осия означава "спасение" и в Писанието се появява под различни форми. То е равнозначно на Исус Навиев - приемникът на Мойсей, на Йосия - последният цар на Израил, и в гръцката си форма, на Исус.

Периодът, през който Осия пророкува (782 - 715 г. пр. Хр.) се характеризира с изобилие и материално преуспяване, но също така и с политическа корупция и духовен упадък. Външно, народът изглежда силен, но вътрешно започва да се разпада.

Четирима от седемте царе от този период са убити от хората, които са ги наследили. Посланието на осъждане, което идва чрез Осия, отначало изглежда твърде далечно. Но до 732 г. пр. Хр. Дамаск вече е покорен от асирийците, а до 721 г. пр. Хр. Самария (столицата на Израил) също е паднала.

"Осия" е първата и най-дълга от поредицата книги, които ние наричаме "малки пророци." Тя съдържа четиринадесет глави, които могат да бъдат подразделени по следния начин:

1. Глави 1 - 3 - Трудностите при женитбата на Осия и тяхната връзка с Израил
2. Глави 4 -14 - Посланията на Осия към Израил.

В първата част от книгата, Осия разказва за нещастния си брак с Гомер, която или е била блудница по времето на тяхната женитба, или е станала такава малко след това. Нейният постоянен грях на изневеря става нагледен пример за Израилевото отклонение и духовно прелюбодейство. Имената на трите деца, родени при този брак са дадени като символи за неизбежната съдба на нацията. Бог казва на Осия да нарече първото от своите деца Йезраел, което означава "посят или разпръснат от Бога." Несъмнено това се отнася за скорошното изгнание на Израил. Ло - рухама е името, дадено на второто му дете. То означава "не придобила милост" и показва, че когато осъдението дойде, няма да бъде показана никаква милост. Третото дете е кръстено Ло- амий, което значи "не люде Мои" и сочи връхната точка на Израилевата съдба и нейното отхвърляне от Бога.

Осия не престава да обича Гомер, независимо от нейната изневяра. Той продължава да я търси, като се надява да възстанови разбитото си семейство. Скоро пророкът я намира - презряна и изоставена от своите любовници и навярно продадена като робиня. От любов, той откупува нейната свобода, прощава ѝ и отново я приема за своя съпруга. Дълбоката любов на Осия към Гомер е пример за Божията любов към невярната Израил. Макар да идва време на разочарование, Бог няма да оттегли напълно Своята любов и завета Си с Израил.

Според Своя съвършен план, Бог, както Осия, ще намери Израил на робския пазар, ще плати цената за нея и ще я възстанови до предишното ѝ положение на Негово притежание.

Другата част от книгата (глава 4 – 14) се състои от серия послания от Осия към Израил. Те съдържат молби, предупреждения, утешения и обещания. За Израил Осия е това, което Еремия е за Юда - пророк със съкрушено сърце, който горещо призовава

към национално покаяние и завръщане към Бога. За съжаление, хората не слушат. Посланието на този "пророк на любовта" остава без ответ и наказанието идва.

ЙОИЛ

Йоил е един от най-ранните пророци. Живее по времето на Илия и Елисей, приблизително 800 г. пр. Хр. По всяка вероятност той е жител на Ерусалим (1:9; 2:15-17, 23, 32; 3:1). Цялото му служение е посветено на Южното царство Юда. Относно произхода на Йоил не е дадена голяма информация, освен това, че е син на Фатуил. Неговото име означава "Йехова е Бог" и е едно от често срещаните имена в Стария завет.

Повод за Йоиловото пророчество става една ужасна язва от скакалци, която опустошава цялата страна. Посеви, дървета и всякакъв вид растителност са напълно поразени от насекомите, които не могат да бъдат спрени по никакъв начин. Като допълнение към тази катастрофа, нацията претърпява жестока суша, последвана от пожари, които доунищожават растенията и пасищата. Общият ефект от тези две бедствия е икономически хаос, който води до голям глад по цялата земя. Според някои изследователи, тези язви траят четири години, през които Юда стига до ръба на провала.

Йоил приема всичко това като вид осъждение поради греха и духовното невежество на своя народ. Ето защо той отправя призив за национално покаяние чрез пост и "тържествено събрание", в което всички трябва да вземат участие, дори младенците и младоженците (2:15-17). Дълбочината на Йоиловата загриженост е отразена в неговите наставления към хората:

"И раздерете сърцето си, а не дрехите си, та се обърнете към Господа вашия Бог; Защото е милостив и щедър, дълготърпелив и многомилостив . . . Нека плачат свещениците, служителите Господни, между предхрамието и олтаря, и нека рекат: "Пощади, Господи, людеце Си, и не предавай наследството Си на позор, та да ги владеят народите" (2:13, 17).

Централна тема на книгата "Йоил" е наблягането върху "деня на Господа." Този израз, срещащ се поне на пет различни места (1:15; 2:1, 2, 11, 31; 3:14, 18), е използван, за да покаже Божиата намеса в човешката история. Йоил преминава столетия напред и надниква в "деня на Господа" (2:1-11, 30, 31).

Йоил е най-известен със своето пророчество за изливането на Святия Дух. Ето защо, понякога той е наричан "пророкът на Петдесетница." Именно вдъхновеното заявление на Йоил служи за основа на Петровата проповед, след като Петър и 119 други са кръстени със Святия Дух:

"И след това ще излея Духа Си на всяка твар; И синовете ви и дъщерите ви ще пророкуват, старците ви ще виждат сънища, юношите ви ще виждат видения; Още и на слугите и на слугините ще изливам Духа Си в ония дни" (2:28, 29; вижте също така Деяния 2:16-18).

В отговор на Петровата мощна проповед се спасяват три хиляди души, като по този начин започва евангелизирането на целия свят под водителството на Святия Дух - евангелизиране, което ще продължи във всяко поколение до идването на Исус.

АМОС

Амос е пророк от осми век пр. Хр.и е съвременник на Осия. Неговите пророчества са дадени при царуването на Еровоам II в Израил и на Озия в Юда. Това е период на невероятно материално преуспяване. Но същевременно са налице голямо идолопоклонство, морален упадък и социална несправедливост - грехове, които пророк Амос открито изобличава, като се опитва да накара своя народ да се обърне от това си отстъпническо състояние.

Амос живее в малкия град Текое, който е разположен на пет мили югоизточно от Витлеем. Въпреки че се намира в Юда, неговата мисия е насочена главно към Северното царство Израил. Амос пише, че той е бил говедар (1:1) и е берял черници (7:14), когато Бог го призовава да стане пророк. Той описва уникалния начин, по който е призван:

"Не бях аз пророк, нито син на пророк, но бях говедар, и берях черници; а Господ ме взе отподир стадото, и Господ ми рече: Иди, пророкувай на людетe Ми Израила" (7:14, 15).

Смелостта на Амос при възвестяването на Божието послание наподобява поведението на Илия по времето на Ахав и Езавел и на Йоан Кръстител в Новия Завет.

Той не се стреми да омекоти нито една дума, но предава цялото си послание с пълна увереност. Дори се осмелява да проповядва във Ветил, самото седалище на идолопоклонство в Израил. Там Амос до толкова разгневява Амасия - свещеника на Ветил, че последният го обвинява в заговор (7:10, 11), в натрапничество (7:12) и в съгрешаване в Царевото светилище (7:13). Малко след това, пророкът е изгонен от страната, но той вече е изпълнил целта, с която е дошъл.

Името Амос означава "товар." Може би никой друг пророк в еврейската история не е показвал по-голяма ревност и посвещение в своето служение отколкото Амос. Божият товар е постоянно върху него и неговият неспокоен дух го подтиква да сподели посланието, което Бог му дава. Изразът "така казва Господ" се среща повече от четиридесет пъти в неговите писания.

Книгата "Амос" се състои от девет глави, които могат да бъдат разделени на четири части:

Глави 1-ва и 2-ра предричат осъждение за Сирия, Филистия, Тир, Едом, Амон, Моав, Юда и Израил. Главите от 3-та до 6-та включително, съдържат три проповеди, насочени към Израил, които сочат нейните грехове. Всяка от проповедите започва с израза "Слушайте това слово" (3:1; 4:1; 5:1). Третата част от пророчествата на Амос (глава 7-9:8) се състои от пет видения за осъждение: скакалците, огънят, отвесът, кошницата с летни плодове и разрушаването на олтара. В останалата част от глава девета (стихове 11-15) пророкът прави заключителен коментар, като предлага светли надежди за възстановяване и слава на израилската нация. Ключови стихове в книгата са 3:2, 3; 4:12; 5:24; 9:11.

АВДИЙ

"Авдий" е най-кратката книга в Стария завет и се състои само от 21 стиха. За автора не се знае нищо, освен това, че името му означава "слуга на Господа." В Стария Завет има поне дванадесет души, които носят същото име. Би било немислимо авторството на тази книга да бъде приписано на който и да било от тях.

Посланието в "Авдия" е свързано с разрушението на Едом. Пророкът обръща специално внимание на военните престъпления, за които Едом ще бъде наказан:

1. Едом не стои настрана, когато Ерусалим е обсаден (стих 11)
2. Радва се, че хората са пленени (стих 12)
3. Активно участва в разграбването на Ерусалим (стих 13)
4. Блокира пътищата, за да попречи на бягството на евреите и връща затворниците на врага (стих 14)

Не се знае точно в кое нападение едомците вземат участие, тъй като през времето на пророците срещу Юда са организирани поне четири важни кампании:

1. От Сисак от Египет, 926 г. Пр. Хр. (3 Царе 14:25, 26)
2. От филистимците и арабите при царуването на Иорам, 848 - 841 г. Пр. Хр. (2 Летописи 21:16, 17)
3. От цар Йоас от Израил, 790 г. Пр. Хр. (4 Царе 14:13, 14)
4. От Вавилон, 605 - 586 г. Пр. Хр. (4 Царе 24, 25)

Тази липса на информация пречи и на определянето на точната дата на написване на книгата. Много библейски учени обаче вярват, че Авдий пише за нападението от филистимците и арабите.

Враждата между Едом и Израил е стара, още от времето на техните прадеди Яков и Исав (като Яков е бащата на Израил, а Исав - на Едом). Първоначалният конфликт между двамата е свързан с първородството, което по право принадлежи на Исав, но което Яков му отнема с хитрост (Битие 25:27-34; 27:1-46). Враждата между техните потомци продължава да нараства (Числа 27:14-20; 1 Царе 14:47; 3 Царе 11:14-17; 2 Летописи 20:22; 2 Летописи 21:8).

От тринадесетото до шестото столетие пр. Хр. едомците се установяват по скалистите места на юг от Мъртво море, като за своя столица определят Села /Петра/. Неравният, скалист терен, с някои върхове, достигащи до 600 метра, представлява природна защита от враждебните сили. В своята естествена крепост, едомците изглеждат напълно защитени и мислят, че градовете им са непревземаеми. Те викат към света иронично: "Кой ще ме свали на земята?" (стих 3). Бог отговаря на тяхната арогантност чрез пророк Авдия, като казва: "Ако и да се издигнеш като орел и поставиш гнездото си между звездите, и от там ще те сваля, казва Господ" (стих 4).

Пророчеството на Авдия относно разрушението на Едом е частично изпълнено през 312 г. пр. Хр., когато наватинците, един арабски народ, нахлуват в техните градове и ги пленяват, като ги завеждат в Идумея в Северна Палестина. Пълното изпълнение на това пророчество става през 70 г. пр. Хр, когато Тит (един римски генерал) срива Ерусалим, разпръсква юдеите и напълно разбива Едом. Ето защо едомците, колкото и абсурдно да изглежда, най-после забравят старата вражда с юдеите и се присъединяват към тях, за да воюват против римската армия. В тази последна битка двамата братя Исав и Яков (Израил и Едом) най-после се помиряват и обединяват.

ЙОН

Йон е пророк от осмото столетие, съвременник на Осия и Амос. Той е син на Аматия. Живее в Гетефер - малък град в долната част на Галилея, на около пет километра от Назарет. Йон е познат най-вече със своето послание към жителите на Ниневия. Но преди да се развият необикновените случки, описани в тази книга, Йон пророкува в Северното царство Израил. 4 Царе 14:25 показва, че той започва пророческото си служение при царуването на Еровоам II (782 - 753 г. пр. Хр.). Писанията ни запознават и с факта, че това е през периода, когато Израил възвръща

своите стари граници (според Господното слово към Израил, което Той изпраща чрез Йон).

На еврейски, името Йон означава "гълъб." Гръцката форма на името му е "Ион" или "Йонас", което е използвано на няколко пъти в Новия завет във връзка с опазването на неговия живот (Матей 12:39-41; 16:4; Лука 11:29-32).

Йон получава специален призив от Бога да произнесе осъждение върху големия град Ниневия заради нечестието на жителите му. По онова време Ниневия е столица на мощната асирийска империя и се простира на източната страна на река Тигър. Градът е построен от Нимрод (Битие 10:11) около 3000 г. пр. Хр. и израства като един от най-известните градове в цивилизования свят, с население над 120 000 души.

Ниневия е град на красота и величие - дълъг около 48 км. и широк 16 км., изпълнен с красиви градини, освежаващи водопади и изумителни постройки. Неговите масивни крепостни стени са високи 30 метра и широки 15 метра - достатъчно, та колесниците да могат да се движат свободно по тях. Градът има 15 порти, обрисувани с крилати биволи и лъвове. Също така, по онова време Ниневия е и културен център. Има царска библиотека с около 10 000 восъчни плочки, които съдържат информация относно закони, наука, литература, астрономия, история, хронология, търговия и религия.

Независимо от своето привидно културно развитие, асирийците са един силно извратен и идолопоклонически народ /имат не по-малко от 13 различни богове/; неморални и варварски настроени. Те са свирепи и воинствени хора, готови да превземат света. Безмилостният и жесток начин, по който се отнасят към своите жертви, дълго време предизвиква ужас в сърцата на околните народи.

Може би познанията на Йон за този народ стават причина за неговото бягство от поставената му задача да проповядва на ниневийците. Ето защо, той предпочита да се качи на един кораб, отиващ в Тарсис - крайбрежен град в южна Испания. Йон се надява, че по време на неговото отсъствие Бог ще изпълни плана Си за унищожаване на тази езическа нация. Но независимо от мотивите му, неговото безотговорно неподчинение на Божията воля не остава незабелязано. Бог подготвя серия от чудеса /около 6/, за да пробуди съзнанието на Йон и да го увери, че ниневийските жители трябва да чуят Божията вест. Чудесата, описани в книгата "Йон" са:

1. Бурята в морето - "Но Господ повдигна силен вятър" (1:4).
2. Голямата риба - "А Господ бе определил една голяма риба" (1:17)
3. Изплюването на Ион от рибата - "И Господ заповяда на рибата; и тя избълва Йон на сушата" (2:10).

4. Тиквата - "И Господ Бог определи да израстне една тиква" (4:6).

5. Червеят - "Бог определи един червей" (4:7).

6. Изсушителният източен вятър - "Бог определи горещ източен вятър" (4:8).

След като получава няколко тежки урока от Бога, Йона има втора възможност да проповядва в Ниневия, след което в града настава голямо съживление. От царя на трона до селяните в техните колиби, всички единодушно откликват на Йоновото послание. Градът застава в пост и се покаява с вретиче и пепел. След като вижда искреността на техните сърца и чува молитвите им, Бог с готовност прощава техните грехове и отдръпва пригответното за тях наказание.

Важно е да се отбележи, че Исус сравнява Своите смърт и възкресение с трите дни, прекарани от Йон в корема на рибата (Матей 12:40; 16:4) и противопоставя собственото Си отхвърляне от юдеите на готовността на ниневийските жители/езичници/да приемат проповедта на Йона (Матей 12:41).

МИХЕЙ

Михей, чието име означава "кой е като Бога", е пророк от времето на юдовите царе Иотам, Ахаз и Езекия (1:1). Той живее в малкото селце Моресет, намиращо се на югозападната граница с Юда. Въпреки че е жител на Северното царство, Михей пророкува и за двете Царства - Израил и Юда. Той е съвременник на Осия, Амос и Исаия и също като тях посочва основните грехове на своя народ и на неговите водачи - идолопоклонство, социална несправедливост и религиозно лицемерие.

Михей е човек със силен характер и убеждения и безкомпромисно проповядва правдата. Неговата абсолютна увереност, че Бог го е призовал да бъде пророк, му дава смелост да говори на своя народ. По отношение на служението си, той заявява: "Но аз наистина съм пълен със сила, със съдба и с мощ чрез Духа Господен, за да извя на Якова престъплението му, и на Израила греха му" (3:8).

Михей обикаля навсякъде, като се опитва да доведе своя народ до пълно пробуждане. Той произнася осъждане над Израил за нейната "неизцелима рана" на идолопоклонство (виж 1:5-16), смъмря лъжепророците, които "заблуждават людетe" (виж 3:5-12), упреква народа, че предпочита да слуша лъжливите пророци, които са под влиянието на алкохола, а не да обръща внимание на истинските пророци, които са водени от Святия Дух (2:11) и изобличава насилието на търговците, които лъжат купувачите, като правят своите мерки неточни (виж 6:10-12).

Михей е силно чувствителен към проблемите на бедните и подтиснатите. Той изобличава и осъжда заемодателите, които мамят и конфискуват притежанията на бедните (2:1-4; 3:1-4). Тъй като постоянно се бори срещу тези, които третират зле бедните, Михей е наречен "пророкът на бедните."

Основната тема на посланието на Михей се намира в глава 6, стих 8: "Той ти е показал, човече, що е доброто; и какво иска Господ от тебе освен да вършиш праведното, да обичаш милост, и да ходиш смирено със своя Бог."

Книгата се състои от три части, всяка от които започва с думата "слушайте" (1:2; 3:1; 6:1).

1. Глави 1 и 2 - Осъждане на Израил и Юда за техните грехове.

2. Глави 3 и 4 - Осъждане на злите водачи на народа и на лъжепророците. Глава 3 е заключението на тази част. В глави 4 и 5 се прокламира идващото царство на Месията.

3. Призив за покаяние с обещания за бъдещи благословения над Израил.

Най-важните събития, описани в книгата на пророк Михей са: Падането на Самария през 721 г. пр. Хр. (1:6, 7), нападението на Юда (1:9-16), падането на Ерусалим и разрушаването на Храма през 586 г. пр. Хр. (3:17; 7:13), заточението във Вавилон (4:10), завръщането на Израил и неговата бъдеща слава (1:1-8, 13; 7:11, 14-17), раждането на Месията във Витлеем (5:2). Любими стихове от книгата са 6:8; 7:7; 7:18,19.

НАУМ

Предмет на Наумовото пророчество е разрушението на Ниневия - столицата на великата Асирийска империя. Едно столетие преди времето на Наум, Йон проповядва по улиците на Ниневия и предрича Божието осъждане върху града заради неговото нечестие. В отговор на Йоновата проповед, хората - от най-малкия до най-възрастния - се покайват с вретиче и пепел, като по този начин избягват наказанието от Бога.

С течение на времето обаче, думите на Йон постепенно се забравят. Неговото послание за единствения Бог, Йехова, е отхвърлено.

По онова време Асирия е на върха на своята сила и господарува над тогавашния свят. Тя се е превърнала в безпощадна машина за война, разрушавайки град след град, народ след народ. Всеки опит за спирането ѝ се увенчава с неуспех. Само споменаването на името Асирия кара хората да треперят. Асирийските царе третират своите жертви по отвратителен начин, като ги хвърлят в катран, одират ги живи или откъсват различни части от телата им.

Тяхната жестокост, нечестие и отвратителни дела достигат своя връх и Бог не може да стои безучастен. Милостта, която Той е показал едно столетие преди това, сега се обръща в гняв. Пророк Наум е призван, за да оповести края на този народ.

Пророчеството на Наум може да се подраздели по глави:

1. Глава 1 е триумфиращ псалм за неминуемото падане на Ниневия.
2. Глава 2 описва обсадата и разрушението на Ниневия.
3. Глава 3 обяснява причините за нейното падение.

В първата глава Наум по чуден начин представя характера на Бога и Неговото отношение към нечестивите и праведните. Към нечестивите Той е ревнив за Своето достойнство (1:2), мъздовъздател (1:2), изпълнен с гняв (1:2), не желае да обезвини нечестивия (1:3), негодуващ (1:6), изпълнен с пламенен гняв (1:6) и притежава голяма сила (1:3-6). Към тези, които Го обичат, Бог е бавен да се гневи (1:3), добър (1:7), крепост в ден на бедствие (1:7), познава тяхното упование в Него (1:7) и ги освобождава от врага (1:15). Във втора глава Наум описва битката в Ниневия с такъв ясен и убедителен език, че човек почти може да чуе шума от боя, да види пламтящите факли и фучащите по улиците колесници и да почувства ужаса от приближаващата смърт.

Глава трета ни запознава с причините за осъждането на Ниневия. Списъкът съдържа грехове като: убийства, лъжи, грабителство, магьосничество, подтисничество и гордост. Подобен каталог от грехове е ясно осъждение срещу асирийската нация. Пророчеството на Наум не е призив за покаяние, а крайна и неотменяема присъда. Според нея името на Асирия трябва да бъде заличено завинаги.

Пророчеството на Наум се изпълнява само след няколко години, като се предполага, че пророкът става свидетел на всичко това. През 612 г. пр. Хр. , чрез обединяването на Мидия, Вавилон и Ситим, град Ниневия е завладян и разрушен до основи. Скоро след това, цялата империя е напълно разгромена.

Според Наумовото пророчество (2:6), едно рязко увеличаване на водите на река Тигър трябва да отнесе стената на града, като по този начин отвори път за неприятелската армия. Също така Наум пророкува (3:13, 15), че част от града ще бъде изгорен. Ниневия е дотолкова опустошена, че повече не е възможно да се построи отново. Всъщност, дори и точното местонахождение на града е напълно изгубено в историята. Много учени отхвърлят съществуването на този град, докато през 1800 г. част от неговите останки са открити.

За съжаление, за произхода на пророк Наум не се знае почти нищо, освен това, че той е родом от Елкус (1:1). Точното местонахождение на това селище не е установено, но някои учени го идентифицират с Капернаум, което означава "градът на Наум." Смята се, че неговото предишно име е било Елкус, но по-късно е преименуван в чест на Наум. Името Наум означава "утеха", "утешение." Навярно това е свързано с утешението, което Наум дава на Юда чрез своето пророчество (1:15).

АВАКУМ

Пророк Авакум е съвременник на Софония и Еремия - пророци, които предричат вавилонското нашествие и разрушаването на Ерусалим. Авакум пророкува малко преди Навуходоносор да нападне Юда през 605 г. пр. Хр., вземайки Даниил и неговите приятели като пленници във Вавилон. Положението в Юда по това време е доста нестабилно. Цар Йосия е заклан през 609 г. пр. Хр. от Фараон Нехао по време на неговия поход към Палестина за среща с вавилонците. След смъртта на Йосия, юдеите издигат за цар Йоахаз - син на Йосия, но след три месеца той е свален от Нехао, който поставя на неговото място брат му Елиаким /или Йоаким/. Той е нечестив и слаб цар, когото пророк Еремия смърря, казвайки: "А твоите очи и твоето сърце не са в друго освен в нечестивата си печалба, и в проливане невинна кръв, и в извършване насилство и угнетение" (Еремия 22:7).

За произхода на пророк Авакум не се знае почти нищо, освен, че името му на еврейски означава "прегръщам" - точно описание на неговото посвещение към Бога. При разглеждането на книгата на пророк Авакум ще забележим четири неща за автора:

1. Той е човек с проблеми.
2. Той е човек на молитвата.
3. Той е човек на вяра.

Проблемите на Авакум се въртят най-вече около два обезпокояващи въпроса. Първият е: Защо Бог позволява нечестивите дела в Юда да продължават? (1:2-4). Божият отговор на това е, че много скоро вавилонците ще изковат меч на осъждение против Юда (1:5-11). Този отговор обаче още повече обърква пророка и повдига втори въпрос: Защо Бог ще използва един нечестив народ, за да накаже Юда? (1:12 - 2:1) Бог отговаря, че вавилонците не ще останат ненаказани и на определеното време ще си получат заслуженото.

Едно прекрасно качество у пророк Авакум е, че той е човек на молитвата. Заобиколен от насието, неправдата, подтисничеството и нечестието на времето, в което живее, той прехвърля товара си на Бога в молитва. По този начин, пророкът демонстрира своето доверие в силата на Бога - че само Той може да помогне в това време на огромна нужда.

Посланието на пророк Авакум също така показва, че той е човек с огромна вяра. Фактически същността на Божия отговор към Авакум през този период на въпроси и объркване се съдържа в Авакум 2:4: "А праведният ще живее чрез вярата си." Този пасаж е цитиран на няколко пъти в Новия Завет – Римляни 1:17; Галатяни 3:11; Евреи 10:38. Докато изследва Писанията, Мартин Лутер открива същата велика истина, върху която се основава цялата Протестантска Реформация.

Авакум е човек и на хвалението. Третата част от неговото пророчество представлява един прекрасен псалм на хваление към Бога. Интересно е да забележим градацията в пророчеството на Авакум, което започва с неговите проблеми и достига до хваление. Това е един изключителен пример за християните - какво могат да правят те по време на нужда и криза. Съвсем малко са пасажите от Божието слово, които надминават Авакумовата песен на възвеличаване и хваление. Тя се извисява като голямо музикално кресчендо, превъзнасяйки царствеността и величието на Бога. Завършва с триумфиращите думи: "Пак аз ще се веселя в Господа, ще се радвам в Бога на спасението си. Йехова Бог е силата ми; Той прави нозете ми като нозете на елените, и ще ме направи да ходя по височините" (3:18, 19).

СОФОНИЯ

Софония е пророк на Южното царство - Юда и е съвременник на Наум и Еремия. Явно той е от благороднически произход - син на Хусия и пра-пра внук на цар Езекия (1:1). Софония пророкува при царуването на Йосия, което продължава от 640 до 609 г. пр. Хр. Йосия се възцарява още на осем годишна възраст на мястото на своя баща Амон, който царува само две години. Неговият дядо, Манасия, е един от най-нечестивите царе в историята на Юда, като подкрепя идолопоклонството и отхвърля поклонението пред Йехова. Царуването на Йосия се разделя на два периода: Предреформационен (640 - 621 г. пр. Хр.) и реформационен (621 - 609 г. пр. Хр.). Йосия е измежду добрите царе на Юда и неговата реформация през 621 г. пр. Хр. е едно от забележителните събития от времето на царуването му. Някои от реформите, които Йосия прави са поправянето на Храма, подновяването на истинското поклонение, разрушаването на високите места и на ашерите на Ваал и на Молох, езекутирането на свещениците на тези богове и наблягането върху Божието Слово (4 Царе 22, 23). Макар на по-заден план, проповедите на Софония несъмнено са значителен фактор за осъществяване на тези реформи.

Пророчеството на Софония се състои само от три глави, чиято тема е "Денят на Господа." Същата фраза, която срещаме в Авдия (стих 15), Йоил (1:15) и Амос (5:18-20) е използвана от Софония, за да опише деня на Господния съд.

Софония предрича не само осъждението на Юда и Израил, но и на езическите нации Филистия, Моав, Амон, Етиопия и Асирия. Интересно е да се отбележи, че за период от двадесет години, всички тези народи са покорени от Вавилонската империя, като по този начин се изпълняват думите на пророка. Софония описва "великия ден на Господа" като ден на голямо бедствие:

"Ден на гняв е оня ден, ден на смущение и на утеснение, ден на опустошение и на разорение, ден на тъмнина и на мрак, ден на облак и на гъста мъгла, ден на тръба и на тревога против укрепените градове и против високите кули при ъглите. Аз така ще наскърбя хората, щото ще ходят като слепи, защото са съгрешили против Господа; Кръвта им ще се излее като прах, и месата им като лайно" (1:15-17).

Софония, също като другите пророци, не само възвестява осъждение за определени народи, но показва и причините за тяхното падение. Някои от причините за падението на Юда са поклонението на Ваал (под влиянието на финикийците и на ханаанците), на Молох и на огнения бог на амонците, който понякога изисква човешки жертвоприношения. Други грехове, споменати от Софония са практикуването на астрология (1:5), алчност (3:1), непослушание на пророците (3:2), отстъпничество (3:2) и фалшиви пророци и свещеници (3:4).

Добре че пророк Софония не завършва писанията си след тези две глави. В такъв случай посланието му би имало изключително подтискащ финал. Глава 3:9-20 представя славна картина на Милениума, когато ще царува Самият Месия (3:15) и Неговото царство ще бъде утвърдено завинаги. Израил има обещание, че тогава неговото име ще бъде превъзнесено от народите по земята. Чудесен стих в книгата Софония е 3:17:

"Господ твой Бог е всред тебе, Силният, който ще те спаси; Ще се развесели за тебе с радост, ще се успокои в любовта Си, ще се весели за тебе с песни."

В заключение, пророкът показва, че Бог не е само Бог на осъждение но и Бог на благодат - благодат, която ще доведе до период на мир и благоуспяване. Интересно е,

че името Софония означава "скрит от Йехова", което подсказва за всепокриващата Божия благодат.

АГЕЙ

За произхода на пророк Агей не се знае почти нищо. В неговата книга и в Ездра 5:1 и 6:14 той просто е наречен "пророк Агей." Заедно с пророците Захария и Малахия, Агей живее в периода след плена на юдеите. Ето защо, техните послания са насочени към възобновяването на еврейския национален живот на родна земя. По всяка вероятност, Агей се завръща в Ерусалим с първите групи, предвождани от Зоровавел по заповед на цар Кир (536 г. пр. Хр.). Стих втори от трета глава ни дава основание да вярваме, че пророкът е видял славата на Соломоновия храм преди той да бъде разрушен от вавилонската войска през 586 г. пр. Хр. Ако това е така, излиза, че Агей е много възрастен (около 80 години), когато получава пророчествата. Неговото име на еврейски означава "мой пир."

След завръщането в Ерусалим на първите групи пленници, е издигнат олтар за всекидневни жертви (Ездра 3:2) и поклонението е възобновено. Основата на Храма е поставена две години след тяхното завръщане (Ездра 3:8-13). Но опитите за строеж скоро са възпрепятствани от самаряните, които убеждават новия цар на Персия (възкачил се на трона след смъртта на Кир), че юдеите в Ерусалим се готвят за бунт. Точно в този момент пророк Агей издига глас към своя народ, като го окуражава да продължи строежа на Божия дом.

След Авдиевото, пророчеството на Агей е най-краткото в Стария Завет, състоящо се само от 2 глави (38 стиха). То е изречено в период от четири месеца - от август до декември 520 г. пр. Хр. Книгата съдържа четири призива, като всеки от тях започва с "Господнето слово дойде." Пророчеството на Агей може да бъде подразделено по следния начин:

1. Предизвикателство да се построи Храма (1:1-15)
2. Предизвикателство да бъдат силни в Господа (2:1-9)
3. Предизвикателство към чист живот (2:10-19)
4. Предизвикателство за бъдещето (2:20-23)

Първият призив е увещание към Зоровавел и към първосвещеника Исус да се заловят незабавно с препострояването на Храма. Пророкът упреква хората, че са позволили техните собствени интереси да ги отклонят от целта - строежа на Храма. Във втората си част, посланието най-вече насърчава строящите да продължават с проекта до неговото завършване. Третото обръщение има духовен характер - пророкът кара хората да се осветят не чрез извършването на външни ритуали, но чрез пълно подчинение на Божията воля. Четвъртото насърчение е бегъл пророчески поглед във времето, когато Христос ще управлява народите от целия свят.

ЗАХАРИЯ

Захария, чието име означава "Йехова помни", е син на Варахия и внук на свещеника Идо. Според Ездра 5:1 и 6:14, той е син на Идо, което може би означава, че Варахия умира рано, като по този начин Захария става пряк наследник на своя дядо.

Захария, подобно на Еремия и Езекиил преди него, е пророк и свещеник и навярно започва своето служение твърде млад (Захария 2:4). По всяка вероятност той е роден във Вавилон и се завръща с първата група пленници под водителството на Зоровавел. Захария е съвременник на пророк Агей. Те и двамата поощряват построяването на Храма, който е разрушен от вавилонците през 586 г. пр. Хр. Но между техните пророчества съществува една значителна разлика. Макар общата им цел да е да мотивират водачите на юдейското общество да построят Храма, пророчествата на Захария се занимават в по-голяма степен с духовната промяна.

Книгата "Захария" е изпълнена с утешение и надежда, като започва с призив за покаяние и завършва с изключителни пророчества относно завръщането и царуването на Христос. С изключение на Исаия, Захария предрича за Месията повече от всеки друг пророк. Пророчества за първото идване на Христос са 3:8; 9:9, 16; 11:11-13; 12:10; 13:1, 6. Пророчества относно второто идване на Месията са 6:12 и 14:1-21.

Книгата "Захария" може да бъде представена чрез следния план:

1. Въведение и призив за покаяние (1:1-6)
2. Осемте видения на Захария (1:7 - 6:15)
3. Призивът на Пророка в четвъртата година на Дарий (7, 8)
4. Пророчество за езическите световни сили и за бъдещото месианско царство (9:14)

Тъй като Захария е пророк от периода след вавилонския плен, целта за написване тази книга се явява тройна: (1) да възвърне увереността на Израил в пълното възстановяване на Сион, (2) да увери Израил, че неговите врагове ще бъдат наказани и унищожени и (3) да прогласи универсалното управление на Месията.

Истинската красота на книгата "Захария" се крие в славната надежда, която пророкът предлага на Израил относно бъдещия Месия. По един изключителен начин, Исус е описан като Отрасъла (3:8), Божия Слуга (3:8), Овчаря (9:16; 11:11) и поразения Пастир (13:7).

Главните пророчества относно живота на Христос се отнасят за: (1) Неговото триумфално влизане в Ерусалим на осел (9:9), (2) Продаването Му за тридесет сребърника (11:12, 13), (3) Пробождането на Неговите крака и ръце (12:10), (4) Завръщането Му на Елеонския хълм (14:3-8), (5) Неговата сила да прощава греховете (глава 3), (6) Отхвърлянето Му от Израил (глава 11) и (7) Поразяването на враговете на Израил, спасението на Ерусалим и хилядагодишното царуване на Месията над целия свят (глава 14).

Също така Захария хвърля пророчески поглед към страданията на Спасителя на Голгота, като заявява: "В оня ден ще се отвори извор за Давидовия дом . . . за грех и за нечистота" (13:1). "А на Давидовия дом и на Ерусалимските жители ще излезе дух на благодат и на моление, И те ще погледнат на Мене, Когото прободоха" (12:10).

МАЛАХИЯ

Малахия, чието име означава "Мой ангел" или "Мой посланик", е последният от старозаветните пророци. Неговите пророчества слагат край на един 1000 - годишен период на пророчески изявления (от Мойсей до Малахия), дадени от специални хора, които са призвани и помазани да прогласяват Божието послание към Израил. Понякога заключителната книга в старозаветния канон е наричана "печатът" на пророците. След Малахия, в Израил не се издига пророчески глас за около 400 години.

Личната история на Малахия не е известна. Но по всяка вероятност, той е съвременник на Неемия (сравнете 2:8 с Неемия 13:15; 2:10-16 с Неемия 13:23; 3:7-12 с

Неемия 13:10). Малахия пророкува приблизително сто години след завръщането на пленените юдеи в тяхната родина. По това време, град Ерусалим и Вторият храм (Зоровавеловият) вече са построени, но началният ентузиазъм на хората е спаднал. След един съживителен период по времето на Неемия (Неемия 10:28-39), народът и свещениците отново забравят Бога и изпадат в механично спазване на закона. Като усеща нарастващото отстъпничество, пророк Малахия прави призив за покаяние и предупреждава непокорните и бунтуващите се.

Пророчеството на Малахия се състои от три глави и може да бъде подразделено по следния начин:

Глава 1 - Божията любов към Израил.

Глава 2 - Божиите оплаквания срещу Израил.

Глава 3 - Божието осъждение над хората.

Малахия представя Божията любов към Израил в първата глава. Но същевременно пророкът напомня на хората, че те не са се посветили истински на Бога (1:1-5). Във втора глава Малахия обвинява за духовното състояние на народа главно свещениците, които са омърсили Божия олтар и са принасяли недостойни жертви (1:6 - 2:4). Той ги обвинява, че не са наставлявали правилно хората относно Божия закон, като по този начин са причинили спъването на мнозина (2:5-9). Също така Малахия упреква мъжете, че са се развеждали с жените си и са се женели за жени от езическите народи - нещо, забранено от Мойсеевия закон (Изход 34:13-16 и Второзаконие 7:3). Неизпълнението на този закон е един от основните фактори за навлизането на идолопоклонството в Израел. Пророкът вижда тази практика като нова заплаха за истинското поклонение пред Йехова. Малахия е известен и с това, че поставя силно ударение върху даването на десетък:

"Ще краде ли човек Бога? Вие обаче ме крадете. Обаче думате: В какво Те крадем? В десетъците и в приносите. Вие сте наистина проклети, защото, вие, да! целия тоя народ, Ме крадете. Донесете всичките десетъци във влагалището, за да има храна в дома Ми, и опитайте Ме сега в това, казва Господ на Силите, дали не ще ви разкрия небесните отвори, та излея благословение върху вас, тъй щото да не стига място за него" (3:8-10).

Третата глава от "Малахия" се занимава с Божието осъждение, което пророкът вижда във връзка със събитията от последното време. Особено внимание е обърнато на "Господния ден", за който Малахия говори около шест пъти в своето пророчество (1:11; 3:2, 17; 4:1, 3, 5). И така, Старият Завет завършва с обещание за идването на Месията и на Господния ден.

Стилът на "Малахия" е уникален и е изграден на основата "въпрос - отговор." В своята книга той задава поне двадесет и три въпроса, следвани от отговори. Изразът "казва Господ на Силите" се среща двадесет пъти в Малахиевото кратко пророчество от петдесет и пет стиха.

МАТЕЙ

Новият завет съдържа 27 книги, написани поне от осем различни автора за период от около 50 години. Тези книги могат да бъдат разделени по следния начин:

Евангелия:

Матей

Марко

Лука

Йоан

Ранно-църковна история:

Деяния на апостолите

Павлови послания:

Римляни

1 Коринтяни

2 Коринтяни

Галатяни

Ефесяни

Филипяни

Колосяни

1 Солунци

2 Солунци

1 Тимотей

2 Тимотей

Тит

Филимон

Евреи (?)

Други послания:

Яков

1 Петрово

2 Петрово

1 Йоана

2 Йоана

3 Йоана

Юда

Пророчества

Откровение

Терминът "Нов Завет," се отнася за втората част от Библията, и отбелязва категорична промяна в Божия метод на действие спрямо падналия човек.

Старият Завет е даден на планината Синай и набляга върху придобиването на святост чрез Закона. Новият Завет е установен при предоставянето на Божия Син като дар и поставя ударение върху Голготската благодат (Лука 22:20; Матей 26:28; 1 Коринтяни 11:25). Цялото послание на Новия Завет се съсредоточава около Исус Христос - Неговото раждане, живот, служение, смърт, погребение, възкресение, възнесение и второ идване.

Евангелието от Матей е първо в реда на новозаветните книги и също така е първо от четирите Евангелия. Макар всеки от евангелистите (Матей, Марко, Лука и Йоан) да пише от различна гледна точка и до различни читатели, четирите Евангелия се съчетават чудесно, за да изградят великия портрет на дългоочаквания Изкупител на света.

Матей, също така наричан Левий (Марка 2:14), първоначално е бирник, работещ за римските власти. (Матей 9:9). Като такъв, той е презиран и нежелан от своите сънародници, които го смятат за предател на юдейската кауза. Въпреки това, Матей е избран от Христос и е причислен към дванадесетте апостоли (Матей 10:3; Деяния 1:13). След призива на Христос, той незабавно оставя своето "бирничество" и се превръща в ревностен последовател на Господа. Малко след обръщението си, Матей устройва "голямо угощение" (Лука 5:29), за да представи своите приятели на Христос. На това празненство присъстват много "бирници и грешници." Фактът, че Христос се осмелява да общува с такива нежелани от обществото хора, предизвиква остра критика от страна

на фарисеите. Тук Господ прави Своето известно изказване: "Не съм дошъл да призова праведните, но грешните на покаяние" (Лука 5:32). Сведенията за живота и за делото на Матей са твърде оскъдни, но се предполага, че той проповядва в Палестина няколко години след възкресението на Исус и след това става мисионер в други страни. В християнския свят Матей е най-известен с Евангелието, което носи неговото име.

Тази първа книга от Новия Завет е написана от юдейска гледна точка и основната ѝ цел е да представи Исус от Назарет като Месията от старозаветните пророчества. Книгата представлява здрава връзка между Стария и Новия Завет, като в нея са използвани не по-малко от 53 директни старозаветни цитати и 76 илюстрации от Стария Завет. Със забележителна сила и майсторство Матей проследява основните събития в живота на Христос и ги тълкува като изпълнение на пророческото слово. Той използва тринадесет пъти израза: "... всичко това стана, за да се сбъдне казаното от Господа чрез пророка..." (1:22,23; 2:5, 15, 17, 23; 3:3, 15; 4:14)

Девет пъти Матей нарича Исус Синът на Давид, като по този начин показва Неговия царски произход и полагащото Му се положение на Обещания Управител на Израил. От запитването на мъдреците: "Къде е Юдейският Цар, Който се е родил?" (Матей 2:2) до надписа на кръста: "ТОЯ Е ИСУС, ЮДЕЙСКИЯТ ЦАР" (27:37), всяка глава представя славата и величието на Царя Исус. Думата "цар" се среща 20 пъти в книгата, а думата "царство" - 55 пъти. Изразът "небесното царство" е използван поне на 33 различни места, а "царството Божие" - на четири места.

Също така, Матей обръща специално внимание на поученията на Исус и Го представя като "великият Учител на Израил." От особено значение са Проповедта на планината (глава 5 – 7), която включва Блаженствата (5:3-12), Молитвата "Отче наш" (6:9-13), Притчите за Царството (глава 13) и разясненията за последните дни, дадени на Елеонския хълм (глава 24, 25).

МАРКО

Макар в книгата да не се казва специално, че Йоан, чието презиме е Марко, я е написал, повечето хора приписват на него авторството на второто Евангелие (Деяния 12:12,25). Йоан е юдейското му име; Марко (Маркус) е прието от римляните и става част от неговото цяло име. Йоан Марко е братовчед на Варнава (Колосяни 4:10) и син на Мария - жена със значително богатство и положение, която живее в Ерусалим. Тя приема християнството рано и отваря дома си за молитвени събрания и други християнски събирания (Деяния 12:12). Симон Петър посещава точно такова събиране, след като ангел Господен го извежда от затвора (Деяния 12:1-17). Твърде вероятно е Йоан Марко да е приел вярата под въздействието на Симон Петър, но това не е сигурно. Така или иначе от Словото става ясно, че между Петър и младия Марко се развива здраво приятелство. След години Петър нарича Марко в своите послания "Марко, моят син" (1 Петрово 5:13).

Предполага се, че Марко получава материал за написване на своето Евангелие главно от Петър. По-късно става познат като Петровия "преводач."

Също така Марко има уникалната привилегия да придружава апостол Павел и Варнава при тяхното Първо мисионерско пътуване. По незначителна причина, обаче, той напуска мисионерите в Пергия и се връща в Ерусалим. Апостол Павел не одобрява тази постъпка, така че, когато Варнава пожелава да вземе Йоан Марко при Второто мисионерско пътуване, Павел не се съгласява. Този въпрос става толкова спорен, че Павел и Варнава решават да се разделят. Павел взима Сила, а Варнава остава лоялен към своя братовчед, като по този начин се образуват две мисионерски групи. В

последствие Павел променя мнението си за Марко. Когато пише до Тимотей по време на своето затваряне в Рим, апостолът му нарежда да доведе Марко със себе си, като казва: "... понеже ми е полезен в службата" (2 Тимотей 4:11).

Евангелието от Марко е най-краткото от четирите Евангелия, съдържа 16 глави, и се смята за най-стария документ, описващ живота на Исус. За разлика от Матеевото, това Евангелие не е предназначено за юдейска, а за езическа аудитория. Тъй като по всяка вероятност е написано в Рим, то пропуска много от нещата, характерни за юдейското мислене - като цитати от Пророците и родословието на Исус. "Евангелието на Марко" е книга на действието; докато Матей набляга върху проповедите, Марко поставя ударение върху делата. Ключови думи в Марковото Евангелие са: "незабавно," "изведнъж," "веднага," които се срещат не по-малко от четиридесет пъти в тази книга.

Темата на Евангелието се намира в 10:44, 45: "... който иска да бъде пръв между вас, ще бъде слуга на всичките. Защото наистина Човешкият Син не дойде да Му служат, но да служи, и да даде живота Си откуп за мнозина."

Марко представя Исус като неуморния слуга на Бога, който предава Себе Си за човечеството. Авторът не се опитва да доказва Божествеността на Исус, но оставя Неговите дела да я потвърдят. В тази книга са описани повече от 19 чудеса, всяко от които има за цел да демонстрира свръхестествената сила на Господа. Дадени са осем чудеса, демонстриращи Христовата власт над болестта (1:31,41; 3:3-12; 3:1-5; 5:25; 7:32; 8:23; 10:46); четири чудеса свидетелстват за Неговата власт над демоните (1:25; 5:1-13; 7:25-30; 9:26); две от тях разкриват победата Му над смъртта (5:42; 16:9).

"Евангелието от Марко" може да бъде представено чрез следния план:

1. Подготовката на Служителя (1:1-13)
2. Делото на Служителя (1:14 - 10:52)
3. Жертвата на Служителя (1:11 - 15:47)
4. Почитането на Служителя (16:1-20)

ЛУКА

Авторството на третото Евангелие се приписва на Лука, "възлюбения лекар" (Колосяни 4:14), който е близък приятел и спътник на апостол Павел. Името Лука се среща три пъти в Новия Завет (Колосяни 4:14; 2 Тимотей 4:11; Филимон 24), като вероятно и в трите случая става въпрос за евангелист Лука. Някои вярват, че той е роден в Антиохия Сирийска, а други са на мнение, че Лука е от Филипи в Македония (Деяния 16:11-17, 40 - 20:5). Напълно сигурно е обаче, че той не е юдеин по произход, защото когато изрежда "обрязаните," апостол Павел не го споменава (сравнете Колосяни 4:11 със стих 14). Лука придружава Павел поне през част от Второто му мисионерско пътуване - присъединява се към него в Троада и го съпътства до Филипи, където остава за няколко години. Също така, Лука е с Павел и по време на неговото Трето мисионерско пътуване и изглежда остава с апостола и след отиването му в Римляни По време на своето заточение и малко преди смъртта си Павел пише, че Лука е с него (2 Тимотей 4:11).

Лука, като лекар, е образован мъж. Несъмнено той е получил възможно най-доброто образование за онези времена. Неговото Евангелие представлява най-красивото и академично описание на живота на Христос. Макар Лука да не е виждал Исус лично, той познава много очевидци на Исусовото дело, от които събира обширна и точна информация. Неговото майсторско перо, под водителството на Святия Дух, създава една от най-вдъхновените книги на Новия Завет.

Освен че написва това Евангелие, Лука е считан за автор и на "Деяния на апостолите". Тези две книги са предназначени специално за читатели езичници и са адресирани до незнаен получател на име Теофил.

Темата на "Евангелието от Лука" е "Христос - Човешкият Син." В това Евангелие изразът "Човешкият Син" е използван не по-малко от 23 пъти и поставя ударение върху човешкото естество на Господа. Основната цел на Лука е да изобрази Спасител, на Когото не е чужд нито един аспект от човешкия живот. Като човек, Той "плаче" за града (19:41); "моли се по-усърдно; и потта Му става като големи капки кръв, които капят на земята" (22:44); Исус извиква: "Отче, в Твоите ръце предавам духа Си" (23:46). Той яде със Симон (7:36-50), с Марта и Мария (10:38-42) и с управителя на фарисеите (14:1-24); яде риба след Своето възкресение (24:41-43).

Една от отличителните черти на "Евангелието от Лука" е наблягането върху молитвата. Христос е представен като човек на молитвата поне на единадесет места. Също така, това Евангелие съдържа три притчи за молитвата, които не се намират в останалите три Евангелия - за среднощния приятел (11:5-8), за несправедливия съдия (18:1-8) и за фарисея и бирника (18:9-14).

"Евангелието от Лука" е и книга съдържаща песни, защото са записани поне четири песни: песента на Мария (1:46-55), песента на Захарий (1:68-79), песента на ангелите при раждането на Исус (2:8-14) и песента на Симеон (2:29-32).

Друга забележителна характеристика на "Евангелието от Лука" е наблягането върху женските добродетели. Споменати са голям брой жени, между които Елисавета, Мария, Анна, вдовицата от Наин, вдовицата, ходеща при неправедния съдия, Марта, Мария и др.

В сравнение с останалите трима евангелисти, Лука записва най-много от притчите на Господа - общо 45 притчи и илюстрации. Единствено той представя случките с богаташа и Лазар, с богатия глупак, с фарисея и бирника, с добрия самарянин и с блудния син. Деветнадесет притчи от това Евангелие не са споменати в никое друго Евангелие.

Поради своята красота, точност и брилянтната интелигентност на автора, "Евангелието от Лука" се нарежда между най-обичаните книги в Библията.

Един от най-забележителните библейски стихове, засягащи служението на Исус, е в Лука 19:10: "Понеже Човешкият Син дойде да потърси и да спаси погиналото."

ЙОАНА

Авторството на четвъртото Евангелие се приписва на апостол Йоан. Датата на написване не е точно определена, но се предполага, че това става към края на първото столетие (85-90 г. сл. Хр.). Вероятно Евангелието е написано в Ефес, където апостол Йоан живее през късните години на своя живот.

Йоан е син на Заведей и Саломия (Матей 4:21; Матей 27:56; Марка 15:40) и е помладият брат на Яков, който също става Христов апостол и страда като мъченик по времето на Ирод Антипа I (Деяния 12:1-2). Семейството упражнява успешна риболовна дейност на Галилейското езеро. Това се потвърждава от факта, че те имат собствена лодка и наети работници, които да им помагат (Марка 1:16-20).

Изглежда, че Йоан е един от двамата първи последователи на Исус (заедно с Андрей) след започването на Неговото открито служение (Йоан 1:35-40). Заедно с по-големия си брат, Йоан е бил ученик на Йоан Кръстител преди да срещне Исус (Йоан 1:35-40). След като чува Йоан Кръстител да прогласява Христос за "Агнеца Божий," Който носи греховете на света, Йоан се превръща в ревностен последовател на Господа.

Той притежава редки качества и ръководни способности, в следствие на което става един от тримата "приближените ученици" на Исус. Йоан е един от тримата апостоли, които Христос избира да бъдат с Него при възкресението на Яировата дъщеря (Марка 5:37; Лука 8:51), при Преображението (Матей 17:1; Марка 9:2; Лука 9:28) и при молитвата в Гетсиманската градина (Матей 26:37; Марка 14:33). На последната вечеря Йоан седи до Исус на трапезата (Йоан 13:23). Също така той следва Господа от Гетсимания до първосвещеника и оттам до Разпятието. Когато е на кръста, Исус поверява Своята майка Мария, на любящите грижи на Йоан - отговорност, която той приема без колебание (Йоан 18:15; 19:27). Йоан е споменат пет пъти като ученика, "когото Исус обича" (Йоан 13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20).

Интересна светлина върху личността на Йоан хвърля прозвището, което Исус дава на него и на брат му Яков - Воанергес, значещо "синове на гръм" (Марка 3:17). Очевидно това име издава тяхната ревност, темпераментност и избухлив нрав (Лука 4:49; 9:52-56; Мат.20:20-24).

След Петдесетница, Йоан придружава Петър на няколко пъти (Деяния 3:1; 4:19; 8:14). Той е в Ерусалим, когато Павел посещава града след Първото си мисионерско пътуване (Деяния 15:6; Галатяни 2:9). Служението на Йоан е продължително и плодотворно; несъмнено той е последният оцелял апостол. Освен че написва Евангелието, Йоан е автор и на четири други новозаветни книги - "1, 2 и 3 Послание на Йоан" и "Откровение" - книга, която създава по време на своето заточение на остров Патмос.

В целия Нов Завет, Йоановото Евангелие е едно от най-забележителните свидетелства за Божествеността на Христос. В тази връзка, Йоан изброява седем свидетели, седем чудеса и седем "Аз съм." Седемте свидетели, които потвърждават и прогласяват Божествеността на Христос са: Йоан Кръстител (1:34), Натаниил (1:49), Симон Петър (6:69), Марта (11:27), Тома (20:28), апостол Йоан (20:31) и самият Христос (10:36). Седемте чудеса (или знамения) са следните: превръщането на водата във вино в Кана Галилейска (2:1-11), изцелението на сина на царския чиновник (4:46-57), изцелението на паралика /5:1-18/, нахранването на множеството (6:6-13), ходенето по водата (6:16-21), възвръщането на зрението на слепия (9:1-7) и възкресението на Лазар (11:1-45). Седемте "Аз съм" са: "Аз съм хлябът на живота" (6:35); "Аз съм светлината на света" (8:12); "Преди да се е родил Авраам, Аз съм" (8:58); "Аз съм Добрият Пастир" (10:11); "Аз съм Възкресението и Живота" (11:25); "Аз съм Пътят, и Истината, и Живота" (14:6); "Аз съм Истинската Лоза" (15:1).

Ясно е, че Йоан пише това Евангелие като допълнение към останалите три Евангелия. Тъй като то е последното от тях, Йоан може да отбележи богати и важни факти, които другите евангелисти са пропуснали - като разговора на Христос с Никодим, разговора Му със самарянката при кладенеца и чудото в Кана Галилейска. Благодарение на Йоан знаем за Исусовото поучение за Утешителя (Святия Дух), за обиталищата в дома на Отец и за красивата молитва на Исус за Неговите ученици.

В своето Евангелие Йоан описва най-много двадесет дни от Господното служение. Но красотата и богатството, с които той представя всяка случка, са истинско благословение за тези, които споделят общението му с Божия Син.

Матей открива Христос на юдеите, Марко Го открива на римляните, Лука - на гърците, но Йоан пише за хората по цялата земя. Неговото Евангелие е наречено "Универсално Евангелие." Дори ако от цялата Библия ни останеше само тази книга, тя би била достатъчна за довеждането на целия свят до покаяние. Това е книга с изключителна стойност, изключителна красота и изключително благословение.

ДЕЯНИЯ НА АПОСТОЛИТЕ

Петата книга в Новия Завет се нарича "Деяния на апостолите". Но в действителност, тя описва предимно делата на Петър (глава 1-12) и на Павел (глава 13-20). Въпреки, че в книгата се появяват и други герои (Стефан, Филип, Варнава и Яков), Петър и Павел са доминиращите личности. Тъй като "Деяния на Апостолите" не представлява пълно описание на делото и служението на всички апостоли, някои са предлагали следните заглавия като по-подходящи - "Евангелие на Святия Дух", "Деяния на възкръсналия Христос", "Деяния на хора с апостолско служение."

"Деяния на апостолите" проследява най-вече разпространението на християнството от идването на Святия Дух в деня на Петдесетница до Павловото пристигане в Рим след около 30 години. Това е важен период от историята на християнското движение, през който църквата надраства своята незрялост и достига до всички части на "тогава познатия свят."

В "Деяния на апостолите" са записани няколко важни събития: произходът, характерът, основаването и растежът на църквата; първите случаи на обръщане към християнството; първата съпротива; първото дисциплиниране; първото преследване; първият мъченик; първата организация и изпращането на първите мисионери.

Ключовата дума в "Деяния на апостолите" е "свидетел", спомената повече от тридесет пъти. Ключовият стих е: "Но ще приемете сила, когато дойде върху вас Святия Дух и ще бъдете свидетели за Мене както в Ерусалим, така и в цяла Юдея и Самария, и до края на земята." Чрез краткостта и пределната яснота на Великата заповед (Матей 28:19,20; Марка 15:16; Лука 24:46-48; Деяния 1:8) Господ цели да насочи учениците Си към излизане и работа в света и да начертае безпогрешен курс на действие за Своята църква. Отговорността за разгласяване на Исусовото послание по целия свят не бива да се приема като избор от страна на църквата, но по-скоро като задължение, изискващо нейното пълно посвещение.

"Деяния на апостолите" е книга на действието, понеже описва великите дела на хора, помазани от Святия Дух. С думите на Великата заповед, кълещата в техните уши и с изгарящото желание в сърцата им, те бързат да разгласят Благата вест. Името Исус се чува навсякъде - по улиците, в Храма и по къщите. Благовестие става на всяко място, където има хора. До края на апостолския век (приблизително 100 г. сл. Хр.), църквата, под водителството на Святия Дух, наброява около 500 хил. вярващи.

Забележителното разпространение на християнската вяра може да бъде директно свързано с изливането на Святия Дух в деня на Петдесетница (Деяния 2 глава) и с дързостта, с която ранната църква прогласява посланието на Исус. В книгата "Деяния на апостолите" името на Святия дух е споменато не по-малко от седемдесет пъти.

От специално значение е обръщението на Савел от Тарс, по-късно наречен Павел, и незабавната му мисионерска дейност (глава 9). Избран за "специален съд", Павел е определен да бъде апостол, служител, мисионер, автор и църковен водач. Малцина, подобно на този велик човек, са оказали такова влияние върху християнския свят.

Книгата "Деяния на апостолите" подкрепя и много от основните доктрини на Библията, като покаяние (2:38; 3:19), водно кръщение (2:38; 8:37-39), кръщение със Святия Дух (2:4; 10:46; 19:6), молитва (3:1; 4:31; 6:4), изцеление (3:1-11; 9:32-35), вяра (16:25-31) и възкресение (26:8).

За автор на "Деяния на апостолите", както и на третото Евангелие, се смята "възлюбеният лекар" Лука. Тази книга е адресирана до Теофил, който по всяка вероятност е гръцки благородник или римски служител, заинтересован от християнството. Неговото име означава "приятел на Бога."

ЯКОВ

Седемте послания на Яков, Петър, Йоан и Юда образуват една друга група новозаветни писания, наречени "обща послания." В ранната църква са ги наричали "католически" или "универсални" послания, защото те (за разлика от Павловите послания) нямат точно определен адресат.

В известен смисъл авторството на тази книга е подложено на съмнение, тъй като в Новия Завет не по-малко от четирима души носят името Яков - Яков Заведеевият син (Матей 4:21), Яков - Алфеевият син, наречен "мальк" (Матей 10:3; Марка 15:40), Яков - братът на апостол Юда - не Искаротски (Лука 6:16) и Господният брат (Матей 13:55; Галатяни 1:19).

Тъй като Яков - Заведеевият син е убит от Ирод Агрипа I (44 г. сл. Хр.) и другите двама мъже са изключени като възможни автори, авторството на това Послание се приписва на Яков - брата на Исус. Всъщност Яков е само полубрат на Исус, тъй като те имат една и съща майка, но не и един и същ баща. (Матей 13:55; Марка 6:3). В началото, в продължение на няколко години, той е невярващ (Йоан 7:5, 10), но личното явяване на Христос след възкресението става повратен момент в неговия живот (1 Коринтяни 15:7). Също така, Яков е в Горницата в деня на Петдесетница, скоро след което заема важно място в живота и в структурата на църквата. Още от самото начало той е определен за водач на църквата в Ерусалим. Това, че Яков е водеща фигура става ясно от думите на Петър след освобождаването му от затвора (Деяния 12:17), от Павловото уважение към него (Деяния 21:18) и от тежестта на неговата дума по време на Ерусалимския събор (Деяния 15:13, 19; Галатяни 2:1, 9, 10). Яков е не само блестящ църковен водач, но и всеотдаен християнин. Води свят и почтен живот и заради своя характер е наричан "Яков - праведния."

Ключовият стих в Посланието е 1:22: "Бивайте обаче изпълнители на Словото, а не само слушатели, да лъжете себе си." Като практичен човек, Яков явно се интересува от прилагането на християнската вяра в ежедневието. Може да се каже, че той вярва в "практикуването на това, което проповядваш." Докато някои библейски книги наблягат на доктрината, това Послание поставя ударение върху делата.

Според автора, вярата и делата са неразделни - проявяването на едното, без действието на другото, води до непълнота в християнския живот (2:14-26).

Поради многото практични въпроси, засегнати в това Послание, понякога то е наричано "Притчите" на Новия Завет. В книгата се разглеждат теми, като изкушението, търпението, мъдростта, молитвата, бедността, богатството, страстта, грехът, вярата, добрите дела, респектът, греховете на езика, светското мислене, причините за войните и себичността. В 108 - те стиха на посланието са включени цитати или стихове, отнасящи се до 22 книги от Стария Завет. На 15 места е направена връзка с Проповедта на планината. Някои от важните стихове са 1:5, 12, 17, 22; 2:17; 3:10-18; 4:8; 5:8, 13-16.

Интересно е, че посланието на Яков започва и завършва със силно наблягане върху молитвата (1:6; 5:14-18). Историята доказва, че самият Яков е бил човек, отдаден на молитва. За него се казва, че е прекарал толкова време на коленете си, че те са станали като камилски колене. През 62 г. сл. Хр. Яков е убит по заповед на Агрипа - първосвещеника. Според Хегесипус цитирано в писанията на Юсбиус (260 - 370 г. сл.

Хр.), Яков е бил хвърлен от крилото на Храма, след което е бил бит и убит с камъни от фарисеите и техните последователи. Подобно на Исус, неговите последни думи са били: "Отче, прости им, защото не знаят какво вършат."

1, 2 ПЕТРОВО

Апостол Петър - авторът на двете послания, е една от най-известните личности в Новия Завет. Той е наричан още и Симон, син на Йона (Йоан 1:42; 21:16), Симон Петър (2 Петрово 1:1) и Кифа, име, което му е дадено от Исус и означава "камък" или "скала." Петър и брат му Андрей са рибари на Галилейското езеро и ловят риба заедно със Заведеевите синове (Матей 4:18 ; Марка 1:16; Лука 5:3). Петър е роден във Витсаида (Йоан 1:44), но по-късно се премества със семейството си в Капернаум (Матей 8:14 ; Лука 4:38).

По-всяка вероятност, първоначално Петър е ученик на Йоан Кръстител и е представен на Исус от брат си Андрей. Исус веднага открива потенциала, който се крие в него, и го избира за един от дванадесетте (Матей 4:19; 10:2). Неговите ревност и дързост го препоръчват за водач още от самото начало. Името му винаги оглавява списъка на апостолите (Матей 10:2 ; Марка 3:16; Лука 6:14; Деяния 1:13) и също така се появява на първо място между тримата ученици от "вътрешното обкръжение" (Матей 17:1; Марка 5:37; 9:2; 13:3; 14:33; Лука 8:51; 9:28). Обикновено Петър е ораторът на апостолската група и той пръв изповядва Исус като Божия Помазаник.

Въпреки че Симон Петър е човек със забележителни качества, той има и своите недостатъци. Писанията сочат както неговите постижения, така и неуспехите му. Несъмнено отричането му от Христос по време на Исусовите страдания е един от най-тъжните моменти в Новия Завет. Но след като се покайва, Петър става нов човек. В деня на Петдесетница неговата проповед спомага за обръщението на три хиляди души. Също така той става силен водач в ранната църква. Изобличава Ананий и Сапфира и чрез него се отварят вратите за благословение на езичниците (Деяния 10). По-късно неговото служение го отвежда в Антиохия (Галатяни 2:11), вероятно в Коринт (1 Коринтяни 1:12) и в Рим , където, според както се вярва, е убит чрез разпъване на кръст (67 г. сл. Хр.). Според преданията, в момента на своята смърт Петър се е почувствал недостоен да умре по същия начин като своя Господ и за това е помолил да бъде разпънат с главата надолу.

Първото послание на Петър е написано около 63 г. сл. Хр. и е адресирано до "избраните пришелци" (1:1), които са пръснати из петте провинции на Мала Азия - Понт, Галатия, Кападокия, Азия и Витания. Много от църквите в тези области са основани от Павел, но Петър също ги обикаля, проповядвайки Евангелието. Вярващите там са предимно езичници (1:14; 2:9, 10; 4:3, 4) и по времето, когато Петър им пише това послание, те са подложени на голямо преследване. Думата "страдание" (и някои синоними) се среща около 16 пъти в посланието, което говори за положението, в което се намират вярващите

Целта на Първото послание на Петър е да окуражи "избраните" (християни) да останат твърди в изпитанията и да ги увери в пълнотата на Божията благодат. Божията благодат е спомената около осем пъти в 105 -те стиха на Посланието (1:2, 10, 13; 3:7; 4:10; 5:5, 10,12). Чудесната благодат, за която Петър говори, може да бъде представена по следния начин: Благодат за спасение (1:2), Благодат за страдание (1:13, 21), Благодат за служение (4:10) и Благодат за твърдост (5:10). Други ключови думи в това послание са "надежда", използвана четири пъти (1:3, 13, 21; 3:15) и "скъпоценен", срещаща се

шест пъти (1:7; 1:19; 2:4, 6, 7; 3:4). Подходящи стихове за запаметяване са 1:23; 2:7, 9; 3:18; 5:7.

Докато в "1 Петрово" се набляга най-вече на страданията, във "2 Петрово" ударението пада върху лъжеучителите. При изпращането на първото Петрово послание, основните проблеми в църквата са отвън. Но само след няколко години, когато Петър пише своето второ Послание, проблемите са вече отвътре. Ето защо, 1 Петрово е книга на утеха, а 2 Петрово - книга на предупреждение.

Лъжеучителите, за които говори Петър, може би са същите, които Йоан осъжда. Те проповядват някаква форма на гностицизъм, като отхвърлят Божествеността на Христос (2:1), оспорват валидността и автентичността на Писанията (1:16-21) и отричат идеята за Второто идване на Христос (3:1-4). Те са морално корумпирани, себични и не зачитат авторитета на апостолите. Петър строго осъжда тези лъжеучители и кара църквата да се бори срещу техните фалшиви доктрини, като държи чистата истина. Ключовият стих във 2 Петрово е 3:18: "Но растете в благодатта и познаването на нашия Господ и Спасител Исус Христос."

Предполага се, че и двете Петрови послания са написани в Рим, като първото е занесено на църквите в Мала Азия от Силваний (известен като Сила). Но за преносителя на Второто послание не се знае нищо.

1, 2, 3 ЙОАНА

За автор на тези три послания е считан апостол Йоан. Също така той пише "Евангелието от Йоан" и книгата "Откровение" (Виж прегледа на Евангелието от Йоан за повече информация относно Йоан).

Подобно на Петър и Юда, Йоан също забелязва нарастващото влияние на лъжеучителите в църквата. Тези лъжеучители, познати като гностици, покваряват благовестието и разклащат вярата на мнозина. Ето защо, целта на Йоановите послания е да покаже кои са фалшивите доктрини и да насърчи светиите в истинската вяра.

В своето Първо послание Йоан се обръща към вярващите, като нежно ги нарича "дечица" (2:1, 18, 28; 3:7, 18; 4:4; 5:21) и "възлюбени" (3:2, 21; 4:1, 7, 11). В същото време обаче, той грубо напада доктрините и действията, които покваряват и разрушават църквата. Ключовата дума в това послание е "зная", която (заедно с всичките й синоними) се среща повече от 30 пъти. Ето защо, 1 Йоана често е наричано "посланието на сигурните неща." Йоан е дълбоко посветен на Христос и неговото отношение към християнската вяра е положително и непоклатимо. Явно той се надява да предаде същата ценностна система на хората, до които пише. Някои от нещата, за които Йоан казва, че ние "знаем" са: "знаете, че Той се яви да носи греховете" (3:5), "ние знаем, че сме преминали от смърт в живот" (3:14), "за да знаете, че имате вечен живот" (5:13), "знаем, че получаваме това, което сме попросили от Него" (5:15).

Тази книга е и книга на контрасти - светлина и тъмнина (1:6, 7; 2:8-11), любов към света и любов към Бога (2:15-17), децата на Бога и децата на дявола (3:4-10), Духът на Бога и духът на Антихрист (4:1-3), любов и омраза (4:7-12, 16-21). Също така от голяма значимост в 1 Йоана са описанията на Божията природа - светлина (1:5), любов (4:8, 16), живот (5:11, 12) и праведност (2:29). Ключовият стих в 1 Йоана е 5:4: "Защото всичко, що е родено от Бога побеждава света; и тая победа, която е победила света, е спечелила нашата вяра." Добри стихове за запаметяване са 1:7, 9; 2:15-17; 3:22; 4:10, 19; 5:14, 15.

Второто послание на Йоан е адресирано до "избраната госпожа и до чадата й." Някои учени смятат, че "избраната госпожа" е някоя специална църква; други вярват,

че това послание е адресирано до конкретна личност и нейните деца. Съдържанието на Второто послание на Йоана е подобно на Първото и вероятно и двете са написани в Ефес. Същността на 2 Йоана е насърчение за ходене в повеленията на Христос.

Третото послание на Йоан е адресирано до Гай, когото апостол Йоан уважава много. Неговата самоличност не може да бъде определена с положителност, тъй като в Новия Завет има няколко личности с това име. Вярва се, обаче, че Гай, за когото говори Павел (Римляни 16:23) е същият, до когото пише Йоан. Основната тема в 3 Йоана е "Християнското гостолубие." Краткото послание от 14 стиха препоръчва Гай за неговото голямо гостоприемство към братята от служението, но същевременно строго смъмря някакъв самоуверен църковен водач на име Диотреф, който отказва да се погрижи за братята посетители. По всяка вероятност посланието е изпратено по Димитрий (стих 12), който също е пътуващ учител.

ЮДА

Авторът на това послание представя себе си в първия стих като "слуга Исус Христов и брат Яковов." Вярва се, че Яков, за когото става въпрос тук, е водачът на Ерусалимската църква, авторът на посланието на Яков и полубратът на Исус. Ако това е вярно, излиза, че Юда също е брат на Господа (Матей 13 : 55; Марка 6:3). В Новия Завет има още поне шест други личности със същото име (Лука 3:30; Деяния 5:37; Марка 3:19; Деяния 9:11; 15:22; Лука 6:16 - сравнете с Деяния 1:13; Йоан 14:22). Но едно по-внимателно пресяване на библейските и историческите факти изключва всеки от тях като автор на това послание.

За съжаление за живота на Юда се знае малко. Вероятно той е един от по-малките братя на Исус и като другите, не вярва в Божествеността на Христос до момента след възкресението (Йоан 7:3-8). В деня на Петдесетница, в Горницата, присъстват няколко члена от неговото семейство, включително неговата майка Мария и братята му (Деяния 1:14). Юда е по-малко бележитата личност от Яков и вероятно се ограничава в служение само на своя народ Израил.

Основната цел на Юдовото послание е да предупреди вярващите за лъжеучителите и лъжедоктрините, които застрашават живота на църквата. Първоначално Юда иска да пише относно доктрината за спасението (стих 3), но хаосът, внесен в Тялото Христово от лъжеучителите става обект от по-голяма важност. Макар и кратко (25 стиха), посланието на Юда представлява една мощна защита на истинската вяра. Юда увещава църквата "да се подвизава във вярата, която веднъж за винаги е била предадена на светиите"(стих 3). С лъвска смелост, той атакува лъжеучителите и изобличава техните отровни доктрини.

Юда ги описва като "нечестивци, които обръщат благодатта на нашия Бог в похотливост и се отричат от единствения Владетел и Господ Исус Христос" (стих 4), морално покварени (стих 7, 8), бунтовници (стих 8), невежи (стих 16), потенциални убийци (стих 11), лакоми (стих 11), роптатели, оплаквачи, предадени на страстите си, надуты, ласкатели, себелюбивы (стих 16), безбожни (стих 18, 19). По-нататък Юда ги представя като "подводни скали в дружелюбните гощавки . . . безводни облаци . . . есенни дървета . . . свирепи морски вълни . . . скитащи звезди" (стих 12, 13). Горното описание на характера на злотворците несъмнено е най-образното в цялото Писание.

След като добре изобличава лъжеучителите, Юда увещава вярващите да вършат четири неща (стих 20, 21)

1. Да се назидават на тяхната пресвята вяра
2. Да се молят в Святия Дух

3. Да се пазят в Божиата любов

4. Да очакват милостта на Господ Исус Христос за вечен живот

Юда издига една от най-великите възхвали в Библията:

"А на оногова, който може да ви пази от препъване, и да ви постави непорочни в радост пред Своята слава, на единствения Бог наш Спасител, чрез Исуса Христа нашия Господ, да бъде слава и величие, господство и власт, и преди всичките векове, и сега, и до всичките векове. Амин."

РИМЛЯНИ

Посланията на апостол Павел, 13 на брой, са последователно поместени в Библията, като "Посланието към Римляните" е първо, а последно е "Посланието до Филимон". Някои специалисти приемат Павел за автор и на "Посланието към Евреите"; ако това е така, броят на Посланията, които Павел е написал се увеличава на 14 - приблизително половината от новозаветните книги.

В младостта си Павел (чието еврейско име е Савел), живее в Тарс Киликийски (Деяния 21:39). За неговите родители не знаем нищо, освен че баща му е бил от Вениаминовото племе (Филипяни 3:5), фарисей (Деяния 23:6) и че по някакъв начин се е сдобил с римско гражданство. По-късно Павел заявява: "... аз съм се и родил в него (римското гражданство)..." (Деяния 22:28). Подобно на други юдейски младежи, е обучен за определена професия - строене на шатри (Деяния 18:3). Явно, още като млад, бъдещият апостол отива в Ерусалим, където става ученик на известния учител Гамалиил (Деяния 22:3). Павел, блестящ и обещаващ млад мъж, скоро се издига до завидна позиция в религиозната йерархия - вероятно дори става член на Синедриона. Той е ревностен защитник на юдаизма. При надигането на християнската "секта," Павел получава голяма власт да преследва и да унищожава християните. Той прави това с голяма ревност, като изпраща много от тях в затвори, дава съгласието си за тяхната смърт и ги подлага на мъчения (Деяния 26:9-11).

Животът на Павел обаче коренно се променя, когато по пътя за Дамаск той лично се среща с Исус Христос - преживяване, което апостолът споменава отново и отново през остатъка от живота си. Тогава Павел - убиецът, се превръща в Павел - мисионерът. Същата ревност, която той проявява при преследването на църквата, сега е насочена към разпространение на християнската кауза. По-голямата част от информацията за живота на този забележителен мъж достига до нас чрез книгата "Деяния на апостолите" и посланията, които той е написал.

Макар Павел да основава много църкви през трите си мисионерски пътувания, малко вероятно е той да е основал църквата в Рим. Неговото послание към Римляните е написано три или повече години преди той да е посетил този град. Навярно църквата в Рим е основана или от хора, които са приели християнството в деня на Петдесетница (Деяния 2:10) и които занасят

Евангелието в имперския град, или от последователи на Павел или на другите апостоли. Членовете на римската църква са предимно езичници (Римляни 1:13; 11:13; 15:5,6) и Павел изпитва голямо желание да служи на тази църква, която вече доста се е прочула (1:8).

Посланието към римляните е признато за една от най-великите книги в Библията. Мартин Лутер я нарича "Съвършеното Евангелие" и е насърчавал своите последователи да я запаметяват.

Ключовата нота на посланието звучи в Римляни 1:16,17: "Защото не се срамувам от благовестието (Христово); понеже е Божия сила за спасение на всекиго, който вярва,

първо на юдеина, а после и на езичника. Защото в него се открива правдата, която е от Бога чрез вяра към вяра, както е писано: "Праведният чрез вяра ще живее."

Някои от великите теми в Посланието към Римляните са: Божият съд (1:18), Всеобщата греховност (3:9-29), Оправдание (3:24), Изкупление (3:25), Вяра (глава 4), Първоначалния грях (5:12), Духовни дарби (12:3-8) и Почитане на властта (13:1-7).

"Посланието към Римляните" е написано в Коринт по време на Павловия тримесечен престой в Гърция (Деяния 20:2, 3). Това става около 58 г. сл. Хр., след като Павел е бил християнин приблизително двадесет години. Предполага се, че Фива, която е служителка на църквата в Кенхрея близо до Коринт (16:1) е отишла в Рим и лично е предала Посланието на светиите.

Ключови стихове за запаметяване от книгата Римляни са: 1:16,17; 3:23,24; 5:1; 5:8; 6:23; 8:1; 8:37; 10:9,10; 10:13; 12:1,2; 15:13.

1 КОРИНТЯНИ

Град Коринт е бил разположен между Егейско и Адриатическо море, на около 60 км. от Атина. По времето на апостол Павел, градът е бил търговска метрополия на Гърция и е един от най-големите, най-богатите и най-важни градове в Римската империя. Неговите пристанища са били ключови за световната търговия. Славел се е с население от 400 хиляди, като само Рим, Александрия и Антиохия са го надминавали в това отношение. Този град е притежавал открит театър, който е побирал 20 хиляди души. Там са се провеждали атлетически игри, подобни на Олимпийските. Коринт е бил известен със своята аморалност и пороци. Боговете му са били богове на съблазън и на удоволствие. Великият храм на Афродита (гръцката богиня на любовта) със своите 1000 проститутки, е символизирал явния разврат на масите. Хората били изпаднали в такова сладострастие, че изразът "да бъдеш като коринтяните" е придобил значение "да практикуваш разврат."

Най-напред посланието на Исус Христос е проповядвано в Коринт от Павел по време на неговото Второ мисионерско пътуване - около 50-52 г. сл. Хр. През този 18-месечен престой в Коринт, апостолът отсяда у Акила и Прискила, където заедно с тях започва да прави и да продава шатри.

Първоначално Павел проповядва в синагогите, но съпротивата, която среща го принуждава да се премести в дома на Юст. Поради продължаващата опозиция от страна на юдеите, апостолът е отведен пред Галий, където е обвинен, че учи против юдейския закон. Галий разпуска събранието без никакви обвинения или наказания, считайки всичко това за религиозен спор, а не за случай за Римския съд. Независимо от силната опозиция, която Павел среща в Коринт, в този развратен град е основана една здрава църква. Апостолът е насърчен в мисионерската си дейност чрез едно видение от Господа, в което му се казва: "... Аз съм с тебе и никой няма да те нападне та да ти стори зло; защото имам много хора в този град."

"Първото послание на Павел към Коринтяните" е написано в град Ефес по време на Павловото Трето мисионерско пътуване. Това става няколко години след основаването на църквата в Коринт - около 57 г. сл. Хр. Едно по-ранно писмо, което историята не притежава, също е написано от Павел до коринтяните. Той го споменава в 1 Коринтяни 5:9

"Първото послание към Коринтяните" е написано в отговор на няколко съобщения от Коринт относно някои проблеми, съществуващи в църквата, а именно: разцепления (глави 1-4), аморалност (глави 5; 6:9-20), спорове между християни, отнесени до гражданския съд (6:1-11), въпроси, засягащи брака и развода (глава 7),

храна, принесена на идоли (глави 8 - 11:1), злоупотреби с Господната вечеря (11:17-34), духовни дарби (глави 12 -14) и незнание относно възкресението на мъртвите (глава 15). С Посланието си към Коринтяните Павел цели да коригира моралната и духовна дилема, в която църквата е изпаднала. Апостолът се спира на всички тези въпроси последователно и пряко. Той завършва своето послание, като осведомява вярващите за бъдещите си планове да посети Коринт (16:5-7).

Една от отличителните черти на "1 Коринтяни" е наблягането върху Господството на Христос. Павел използва титлата "Господ" по отношение на Исус поне на осем различни места (1:31; 2:8,16; 3:20; 4:4; 5:4,5; 6:13 и др.)

Някои важни стихове за запаметяване са: 1:18; 1:27; 2:4,5; 6:20; 10:13; 15:57, 58. Един от най-известните и предпочитани пасажии в цялата Библия е Павловото класическо описание на любовта в глава 13. В тази глава Павел изброява не по-малко от 15 характеристики на истинската любов.

2 КОРИНТЯНИ

Общо посланията, които Павел пише до коринтяните са четири:

1. "Предното" писмо, споменато в 1 Коринтяни 5:9, което липсва в историята.
2. "1 Коринтяни", написано през 57 г. сл. Хр.
3. Писмото, написано със скръб и тъга, споменато във 2 Коринтяни 2:4 и :7:8, което също е изгубено.
4. "2 Коринтяни" е написано 6 до 8 месеца след 1 Коринтяни.

След написването на "1 Коринтяни", Павел явно набързо посещава Коринт, като се опитва лично да разреши проблемите, споменати в Първото послание (2 Коринтяни 2:1; 12:4; 13:1). След това посещение, апостолът пише строго, но жалостиво писмо, като продължава опитите си да разреши неуредиците. Това послание е занесено от Тит. Павел възнамерява да изчака Тит в Ефес, за да разбере каква е била реакцията на получателите. Но в Ефес възникват трудности, които принуждават Павел да напусне града преждевременно (Деяния 20:1). Апостолът отпътува за Македония, където се среща с Тит и получава от него сведения, повечето от които са благоприятни (2:12, 13).

Въпреки белезите на възстановяване, които църквата в Коринт показва по това време, съществува малцинство, което се бунтува и оспорва апостолството и авторитета на Павел. Някои членове от тази силна група се представят за "апостоли" и "служители на Христос" и са водени от човек, който е особено арогантен към Павел (10:7-11; 2:5-11; 11:13-15, 23). В усилията си да го дискредитират, противниците на Павел не само поставят под въпрос неговото апостолство, но го обявяват за страхливец, който вместо да посети лично църквата, изпраща писма до нейните членове. Страхувайки се, че губят позиции в своето нечисто дело, тези зли водачи предприемат лична атака срещу Павел, като дори се присмиват на външния му вид и на неговите маниери. Критичната им забележка, че "снагата му е слаба и говоренето му нищожно" (10:10), разкрива техния жалък, безскрупулен характер.

Взети заедно, всички тези фактори подтикват Павел да напише "2 Коринтяни". Предполага се, че Посланието е написано във Филипи, град в Македония, през есента на 57 г. сл. Хр. То съдържа много автобиографични данни за живота на апостол Павел (4:8-18; 11:22-33) и навярно е най-личното от всички негови послания. Разкрива доста факти от Павловия живот, които не са описани никъде другаде - като неговото бягство от Дамаск в кош (11:32, 33), издигането му до третото небе (12:1-4), трънът в неговата плът (12:7) и интензивното му страдание (11:23-27). Във "2 Коринтяни" Павел говори за

превъзнасяне или за хвалене тридесет и един пъти не защото е самохвалко, но защото се чувства принуден да защити своето служение и чистотата на мотивите си.

"2 Коринтяни" се характеризира и с нежна настоятелност, и с безпощадно мъмрене. Павел е насърчен от подобрилите се условия в Коринт, но явно са му дотегнали постоянните дразги и непокорство. На моменти тонът на "2 Коринтяни" показва крайно разочарование. Апостолът казва на коринтяните: "А пък аз с преголяма радост ще иждивя и сам ще се иждивя за душите ви. Ако аз ви обичам повече, вие по-малко ли ще ме обичате?" (12:15) В своите заключителни наставления Павел увещава коринтяните: "Усъвършенствайте се, утешавайте се, бъдете единомислени, живеете в мир; и Бог на любовта и на мира ще бъде с вас." (13:11)

Ключови стихове във "2 Коринтяни" са 2:14; 5:10, 17, 21; 8:9; 9:15; 12:9 и 13:14. В глави осма и девета се намира най-дългото разискване по въпроса за даването в Новия Завет.

ГАЛАТЯНИ

Посланието към Галатяните е наречено "Магна Харта" - та на християнската вяра. Основната тема на това послание е "Християнската свобода" - думата "свобода" е използвана поне в четири различни случая (2:4; 5:1; и два пъти в 5:13). Основната мисъл се намира в глава пета, стих първи - "Стойте прочее твърдо в свободата, за която Христос ни освободи, и не се заплитайте изново под робско иго."

Робското иго, за което Павел говори, е обредът на обрязването - важен религиозен обичай на евреите. Още от времето на Авраам този обичай е бил считан за белег на заветните взаимоотношения между Бога и Израел и съблюдаването му се е изисквало от всички евреи от мъжки пол (Битие 17:2, 13; Изход 12:48). Основният въпрос, който Павел засяга в своето послание към галатяните, е дали от християните-езичници се изисква спазването на еврейския закон, включително обрета на обрязването. Някои юдаисти (християни-евреи) настоявали, че езичниците не са спасени, ако не изпълняват Мойсеевия закон. Тези лъжливи учители започват да посещават и да разстройват църквите на езичниците и са решени да поставят върху християнската вяра еврейската запазена марка.

Апостол Павел изцяло се противопоставя на тази позиция, като настоява, че "човек не се оправдава чрез дела изисквани от Закона, а само чрез вяра в Исуса Христа" (2:16). По всяка вероятност Павел се обръща към църквите, които е основал по време на Първото си мисионерско пътуване - в Антиохия, Икония, Листра и Дервия. Те са разположени в южната част на римската провинция Галатия (Деяния 13, 14). Когато апостолът се завръща в Антиохия (49 г. Сл. Хр.), той научава, че някакви юдаисти разстройват тези църкви. Малко преди Съвета в Ерусалим (50 г. Сл. Хр.) Павел пише своето Послание към галатяните, като се опитва да наложи великата доктрина, че спасението идва по благодат, чрез вяра и че не зависи от делата на Закона.

"Посланието към Галатяните" може да бъде представено чрез следния план:

1. Павловата защита на неговото апостолство (глави 1 и 2)
2. Павловото разглеждане на въпроса Закон - благодат (3:1 - 5:12)
3. Павловата проповед за живота в Духа (5:13 - 6:10)

В последната част от своето "Послание към Галатяните" апостолът представя образен контраст между делата на плътта и плода на Духа. Изброявайки седемнадесет лоши дела, той описва ходенето в плътта като начин на живот, който е егоцентричен, търсещ удоволствия и напълно пренебрегващ волята на Бога. От друга страна, ходенето в Духа е представено като носещо удовлетворение и пълнота. Също така то е

победоносно и изобилващо; чрез постоянно подчинение на водителството на Духа, плодът на Духа ще бъде произведен в християнския живот. Гроздът с девет разклонения, описан от Павел включва любов, радост, мир, дълготърпение (търпение), благодост (любезност), милосърдие, верност, кротост (смирение), себеобуздание (себеконтрол). Първите три плода (любов, радост, мир) свидетелстват за взаимоотношенията на вярващия с Христос. Вторите три (дълготърпение, благодост, милосърдие) трябва да бъдат проявени при взаимоотношенията с другите. Третата група (верност, кротост, себеобуздание) са качества, необходими за водене на победоносен християнски живот. Каква чудесна християнска благодат!

Ключови стихове в Павловото послание към галатяните са: 2:16,20; 3:11; 4:4-7; 5:1, 22-25; 6:14.

ЕФЕСЯНИ

"Ефесяни", "Филипяни", "Колосяни" и "Филимон" са наричани "затворнически послания", тъй като Павел ги пише по време на заточението си в Рим (Ефесяни 3:1; Филипяни 1:7; Колосяни 4:10; Филимон 9). Не е сигурно дали апостолът е бил в Римския затвор веднъж или два пъти, но много учени са на мнение, че той е бил затварян два пъти. Последната глава от "Деяния на апостолите" ясно говори за Павловото първо затваряне, при което той е под домашен арест в продължение на две години (Деяния 28:30). По всяка вероятност Павел написва четирите затворнически послания по това време. След своето освобождаване, той предприема няколко пътувания, навярно до Испания и други области, и написва "1 Тимотей" и "Тит". След това апостолът е арестуван отново и страда като мъченик при нечестивия император Нерон (67 г. сл. Хр.).

В Павлово време град Ефес е бил важен политически, търговски и религиозен център. Бил е разположен на кръстопът от търговски маршрути и се е намирал на главния път от Рим към Изтока. Славел се е с римските бани, с библиотека, стадион и с един от най-големите театри по онова време. Залата е била с формата на полумесец и е побираща публика от 24 500 души. Ефесяните са били изключителни идолопоклоници, които са почитали майката богиня Диана. Нейният храм е представлявал внушителна постройка - четири пъти по-голям от Пантеона в Атина - и се е считал за едно от седемте чудеса в света.

В Ефес са живеели много юдеи с римско гражданство, които са поддържали една синагога (Деяния 18:19; 19:17). За пръв път Павел посещава Ефес на връщане от своето Второ мисионерско пътуване. По време на престоя си там той проповядва в Синагогата, като оставя Акила и Прискила в Ефес да продължат работата (Деяния 18:18-21).

При Третото си мисионерско пътуване (53 - 58 г. сл. Хр.) Павел работи усилено в Ефес, като здраво утвърждава тамошната църква (Деяния 19:1; 20:17-38). Огромното влияние, което Павловото служение оказва върху град Ефес, става явно при публичното изгаряне на магическите книги от мнозината, обърнали се към Христос (Деяния 19:19). Неговото служение обаче не е без съпротива. Димитри, златарят, чиято печалба от изработването на сребърни модели за Дианиното капище много намаляла поради проповедите на апостола, поражда размирица, която в крайна сметка предизвиква Павловото напускане на града. Тимотей е оставен да се грижи за младата църква и често е считан за първия епископ на църквата в Ефес (1 Тимотей 1:3). Павел има планове да посети Ефеската църква отново при завръщането си от Европа (Третото мисионерско пътуване). Но когато неговата програма не му позволява това, той свиква презвитерите на среща в Милит, където се провежда едно много вълнуващо събиране

(Деяния 20:17-38). След това Павел отпътува за Ерусалим, където по-късно е арестуван, разпитан и отправя молбата си към Цезаря. В удовлетворение на неговата молба, той е изпратен в Рим и като затворник, очаква делото там. Неговото Послание към Ефесяните е написано в Рим, приблизително през 61 г. сл. Хр. и е предадено на Ефеската църква от Тихик.

Основната тема на Павловото послание е единството на църквата. Силната вяра на Павел в универсалния призив на Евангелието го стимулира да носи Христовото послание и на юдеите, и на езичниците. В резултат на това, той е свидетел на издигането на ново духовно общество, включващо различни раси и езици. Поради семената на разделение, вече посяти от юдаистите и от други църковни фракции, Павел навярно се страхува от сериозен срив в църквата. Затова той апелира към вярващите навсякъде да признаят своята обща връзка в Христос. Твърде вероятно копие от "Послание към Ефесяните" е обикаляло всичките църкви от областта, която Павел обхожда.

Като набляга върху темата за църковното единство, Павел използва няколко повтарящи се думи и изрази. Думата "заедно" се среща пет пъти в цялата книга (1:1; 2:5; 2:6; 2:22); думата "един" се среща осем пъти (2:15; 2:16; 2:18; 4:4-6) и изразът "в Христа" е използван в десет различни случая (1:1, 3, 6, 12, 15, 20; 2:10, 13; 3:11; 4:21). Изразът "в небесни места" се появява четири пъти (1:3, 20; 2:6; 3:10), а думата "богатство" се среща пет пъти (1:7; 2:7; 1:18; 3:16; 3:8).

Павловото "Послание към Ефесяните" наистина е книга, съдържаща духовни богатства. Във всяка глава могат да бъдат открити, подобно на лъскави бисери, дълбоки истини. От особена значимост са двете силни молитви на Павел за ефесяните (1:15-23; 3:13-21), ударението, което той поставя върху Христовото върховно ръководство над Тялото (1:22, 23; 4:15, 16), образното представяне на църквата като храм на Бога (2:21, 22) и като Невяста на Христос (5:22-33) и описанието на християнското всеоръжие (6:10-18).

"Посланието към Ефесяните" може да бъде представено чрез следния план:

1. Павловият призив към църковно единство (глави 1-3)
2. Павловото предизвикателство за сериозен християнски живот (глави 4-6)

ФИЛИПЯНИ

Църквата във Филипи, основана от Павел по време на неговото Второ мисионерско пътуване, е първата създадена от него църква в Европа (Деяния 16). Филипи е бил важен град в Македония, носещ името на своя основател - цар Филип - баща на Александър Велики. Като предизвикателство за Павловото дело във Филипи служи едно видение, което той получава в Троада. Във видението някакъв македонец го моли: "Ела и ни помогни." Първите покаяли се във Филипи са Лидия, продавачка от град Тиатир и нейният дом, една мома, от която Павел изгонва нечист дух и тъмничният началник на филипийския затвор и дома му (Деяния 16).

Павел е особено близък с членовете на филипийската църква, което се вижда от топлотата и сърдечността на посланието. Навярно апостолът е обичал тази църква най-много, тъй като тя е показала по-голямо съпричастие към неговите страдания отколкото другите църкви, които той е учредил. Поне два пъти филипяните посрещат Павловите нужди с финансова подкрепа (4:16), а като чуват за неговото затваряне в Рим, те изпращат Епафродит с друг подарък. Ето защо "Посланието към Филипяните" е благодарствено писмо за донесения от Епафродит подарък и е много лично насърчително послание към църквата във Филипи. След пристигането си в Рим

Епафродит се разболява тежко и едва не умира (2:27). Но Бог му показва милост и Павел усеща, че след своето възстановяване, той има желание да се завърне у дома си. Така Епафродит става преносител на Павловото "Послание към Филипяните". То е написано към края на първото затваряне на Павел в Рим (приблизително през 62 г. сл. Хр.).

Темата на Павловото "Послание към Филипяните" е радост. В това послание думата "радост" или "радвайте се" се среща около шестнадесет пъти. Макар и затворник, великият апостол запазва радостния си и тържествуващ тон. Той напомня на филипяните за своята радост в молитвата (1:4), в Енгелието (1:18), в християнското общение (2:1, 2), в жертвата и служението (2:17, 18), в Господа (3:1) и в заинтересоваността и загрижеността на църквата за него (4:10). Един от най-важните доктринални пасажии в новия завет е Филипяни 2:5-8, където Павел пише за унижението и за въздигането на Христос. От особена значимост е и Павловият списък с лични цели:

1. "Само Христа да придобия" (3:8)
2. "Да позная Него" (3:10)
3. "Да се намеря в Него" (3:9)
4. Да позная "силата на Неговото възкресение" (3:10)
5. Да позная "общението в Неговите страдания" (3:10)
6. "Дано уловя, понеже и аз бидох уловен от Христа Исуса" (3:12)
7. Да спечеля "наградата на Божието от горе призвание в Христа Исуса" (3:14)

Най-известните стихове в това послание са: 1:21; 3:10 и 4:8. Тайната на Павловия духовен успех се намира във Филипяни 4:13: "За всичко имам сила чрез Оногова, Който ме подкрепява."

КОЛОСЯНИ

Град Колос е бил разположен на около сто мили източно от Ефес. В древни времена той е бил процъфтяващ град, през който са минавали предимно търговски пътища. Но след промяна в пътната система, близките градове Лаодикия и Иерапол (Колосяни 2:1; 4:13) са го надминали по търговска важност.

Тъй като повечето от християните в Колос никога не са се срещали с Павел (2:1), съществува широко разпространено вярване, че Епафрас, Павловият съработник, е отговорен за основаването на църквата там (1:7). Твърде вероятно е Епафрас да е евангелизирал и градовете Лаодикия и Иерапол (4:12,13).

Макар някои учени да вярват във възможността "Посланието към Колосяните" да е написано в Ефес или Кесария, по всяка вероятност то е написано в Рим по време на Павловото първо затваряне (61-63 г. сл. Хр.). Павел решава да напише посланието, след като при едно свое посещение Епафрас го информира, че в колоската църква е навлязла странна смесица от фалшиви доктрини. Явно Епафрас и неговите съработници не са могли да се справят с положението и са отпътували за Рим, за да се консултират с Павел по въпроса (1:7, 8). Епафрас, по неизвестни причини, не може да се върне в Колос веднага (4:12; Филимон 23). Затова Павел изпраща "Посланието към Колосяните" по Тихик и Онисима (4:7-9).

Ереста, съществуваща в колоската църква, навярно е била смесица от юдейска, гръцка и ориенталска философия и религия. За юдейския елемент може да се съди по Павловите разяснения за обрязването, яденето и пиенето, празниците, новолунията и съботите (2:11-16); аскетичният елемент проличава при споменаването на някои човешки постановления - "Не похващай; не вкусвай; не пипай" (2:21); гръцкият елемент се вижда при неговите предупреждения срещу "философията и празната

измама" (2:8). В основата на колоската ерес е било нарастващото вярване, че трябва да се извършва поклонение пред ангели и че самият Христос е само едно от многото ангелски същества (2:8, 20).

Така че Павловата цел при написването на Колосяни е да коригира бързо появяващи се грешки в църквата. Той прави това, като набляга върху превъзходството на Христос над всички неща. Посланието е чудна защита на върховенството и превъзходството на Христос. Превъзходството Му е представено, както следва:

В Неговата Божественост - "Образ на невидимия Бог" (1:15)

В Творението - "чрез Него бе създадено всичко" (1:16)

В Неговата вечна природа - "Той е преди всичко" (1:17)

В Неговата сила - "Всичко чрез Него се сплотява" (1:17)

В Неговата църква - "Той е главата на тялото" (1:18)

В Неговото изкупително дело - "И чрез Него да примири всичко със Себе Си, . . . като въдвори мир чрез Него с кръвта проляна на Неговия кръст" (1:20)

В Неговото възкресение и посредническо дело - "И тъй, ако сте били възкресени заедно с Христа, търсете това, което е горе, дето седи Христос отдясно на Бога"(3:1)

Заслужава си да бъде обърнато внимание и на описанието, което Павел прави в това послание на връзката на вярващия с Христос - ходещ в Него (2:6), вкоренен в Него (2:7), назидаван в Него (2:7), имащ пълнота в Него (2:10), умрял с Него (2:20), възкресен с Него (3:1) и скрит с Него (3:30).

"Посланието към Колосяните" може да бъде представено чрез следния план:

1. Въведение и благодарение (1:1-8)
2. Доктринална част (1:9 - 3:4)
3. Практически наставления (3:5 - 4:6)
4. Заключителни поздрави (4:7-18)

1, 2 СОЛУНЦИ

Счита се, че двете Павлови послания към Солунците са измежду най-ранните му писания. Навярно те са били написани през 51 или в началото на 52 г. сл. Хр.

Град Солун е бил разположен на Егейско море, близо до планината Олимп, за която често се твърди, че е била дом на гръцките богове. По Павлово време Солун е бил водещ град и успяващ търговски център в Македония, подобно на Ефес и Коринт.

Църквата в Солун е основана от Павел и неговите спътници Сила и Тимотей при Второто мисионерско пътуване (Деяния 17:1-14). След като напускат Филипи, където при жестоко преследване е основана първата европейска църква, Павел и сподвижниците му отпътуват за Солун. Приемът там е малко по-добър от този във Филипи. Павловото присъствие в града скоро предизвиква голямо вълнение и неговите противници го обвиняват, че е "(изопачил) света" (Деяния 17:6). Както в повечето случаи сънародниците на Павел - юдеите - са най-големите му врагове. Поради размирица и нападение на Ясоновата къща, където Павел е отседнал, той напуска града, след като е стоял само три или четири седмици (Деяния 17:2). Макар служението му в Солун да е кратко, то е плодотворно. Деяния 17:4 показва, че голямо множество от набожни гърци са повярвали (включително и не малък брой от по-първите жени), като по този начин се образува ядрото на една силна църква в града. От Солун, Павел и тези, които го придружават отиват в Берия и след това - в Атина. След като пристигат в Атина, Павел изпраща Тимотей обратно в Солун (3:1, 2, 5), за да насърчи вярващите и да събере сведения за състоянието на църквата. Тимотей се среща отново с Павел в Коринт, където са написани двете "Послания към Солунците"

Основна тема и на двете послания е Второто идване на Христос, като Павел споменава това около двадесет пъти (1:10; 2:19; 3:13; 4:16-18; 5:23). Явно някои от солунците са разбрали неправилно Павловото учение за Второто идване на Христос. Вярвайки, че Той ще се завърне незабавно, някои престават да работят (1 Солунци 2:9; 4:11; 2 Солунци 3:8, 10-12), а други се държат непристойно (1 Солунци 5:14; 2 Солунци 3:6, 7, 11). Трети са объркани и се безпокоят за съдбата на тези, които умират преди Второто идване на Христос (1 Солунци 4:13, 18). Павел пише своите послания, за да сложи край на страховете на хората и да коригира появилите се грешки. Очевидно Павловото Първо послание не е било достатъчно за разрешаване на проблемите. Ето защо няколко месеца по-късно, се налага написването на Второ послание. В "1 Солунци" е наблегнато върху първата фаза от Христовото идване, известна като "Грабването" (1 Солунци 4:13-18). Във "2 Солунци" се обръща внимание на втората фаза, позната в Стария Завет като "Денят на Господа." Павел не пропуска да изтъкне, че този втори аспект на Христовото идване ще бъде предшестван от издигането на Антихрист (също така наречен "човекът на греха" и "синът на погибелта") и ще бъде съпътствана от съд над нечестивите (2 Солунци 1:7-10; 2:1-12). Освен че набляга върху Второто идване на Христос, Павел също така използва своите "Послания към Солунците" като повод да защити себе си от неоснователните твърдения, че делото му е мотивирано от желание за печалба (1 Солунци 2:9, 10) и да насърчи църквата да остане твърда при огъня на преследването (1 Солунци 2:17 - 3:10)

Тези послания са много топли и лични и отразяват дълбоката привързаност на апостола към солунските християни. Неговата специална връзка с тях е представена в 1 Солунци 2:19, 20, където той ги описва като своя надежда, радост, венец на радост и слава.

1, 2 ТИМОТЕЙ

Двете Павлови послания до Тимотей и това до Тит често са наричани "пастирски послания", най-вече защото съдържат принципи за пастирска грижа в църквите и изисквания за служителите. Предполага се, че тези книги са написани в периода между първото и второто затваряне на Павел в Рим (между 63 и 67 г. сл. Хр.). Най-вероятно, неговото I Послание до Тимотей е написано през 64 или 65 г. сл. Хр., а второто - малко преди смъртта му през 67 г.

Тимотей е жител на Листра (Деяния 16:1), където веднъж Павел е бит с камъни и е помислен за мъртъв. Майката на Тимотей е юдейка на име Евникия, а баща му е грък, чието име не е известно. Името на неговата баба е Лоида (2 Тимотей 1:5). Тимотей приема християнството при служението на апостол Павел и между двамата се създава силна привързаност. Павел често се обръща към младия Тимотей като към свой роден син, като го нарича "истинското ми чадо на вярата" (1 Тимотей 1:2) и "възлюбеното ми чадо" (2 Тимотей 1:2). Тимотей се присъединява към Павел по време на неговото Второ мисионерско пътуване и почти неотклонно пътува с него в продължение на няколко години. По-късно Тимотей е определен да отговаря за делото в Ефес и в Азия. Това е твърде голяма отговорност за такъв млад мъж и явно той се чувства някак си стъписан от мащаба на своите задължения.

Стеснителен и необщителен по природа и в не твърде добро здраве (1 Тимотей 5:23), Тимотей чувства нуждата от напътстващата ръка на по-стария, по-мъдър и по-опитен апостол. Ето защо, основната цел на Павловото "Първо послание до Тимотей" е да даде специфични напътствия за пастируването и надзираването на църквата.

Ключовият стих гласи: "Да знаеш как трябва да се обхождат хората в Божия дом" (3:15). Павловите наставления са следните:

1. Доктринални наставления (1:3-20)
2. Наставления за поклонението (2:1-15)
3. Наставления към водачите (3:1-16)
4. Практически наставления (4:1 - 6:5)
5. Лични наставления (6:6-21)

Важни въпроси, на които е обърнато внимание в посланието са Законът (1:7-11), молитвата (2:1-8), външният вид и поведението на жените (2:9-15), изискванията за епископи или презвитери и за дякони (3:1-13), последните дни (4:1-3), грижите за вдовиците (5:3-16) и използването на парите (6:6-19).

Павловото "Второ Послание до Тимотей" е много лично по характер и се счита за последното писмено обръщение на апостола към Тимотей, към църквата и към света. След като написва своето "Първо послание до Тимотей", Павел е арестуван отново в Гърция или в Азия и е върнат в Рим, този път като престъпник. При първото му затваряне в Рим той е бил обвинен за незначителни нарушения на Юдейския закон. Сега, заедно с хиляди други християни, Павел е арестуван като враг на римската държава.

При управлението на нечестивия и жаден за кръв Нерон християните са били преследвани и залавяни като животни, несправедливо обвинявани, посичани с меч или предавани на лъвовете. Понякога са били намазвани със смола и са се превръщали в горящи факли за Нероновата градина.

Сам и смразен от студа в затвора (4:10-12), мисионерът-ветеран усеща, че неговата смърт приближава. Ето защо той увещава своя син във вярата да "заяква в благодатта, която е в Христа Исуса" (2:1) и да бъде "добър войник Исус Христов" (2:3). Павловото последно свидетелство не е мрачно и отчаяно, а по-скоро победно. Той заявява: "Защото аз вече ставам принос, и времето на отиването ми настава. Аз се подвизах в доброто войнстване, попрището свърших, вярата опазих" (2 Тимотей 4:6, 7). Скоро след това (според преданието), Павел е обезглавен на Остиянския път, западно от Рим.

"Второто Послание до Тимотей" включва не само лични наставления към Тимотей и Павловото последно свидетелство, но също така засяга: отстъпничеството през последните дни (3:1-9), вдъхновеността на Писанията (3:16) и венецът на правдата (4:8), приготвен за всички, които обичат явяването на Христос.

В двете Павлови послания до Тимотей, използването на думата "верен" е от особена значимост. Тази дума се среща поне на осем различни места (1 Тимотей 1:12, 15; 3:11; 4:9; 6:2; 2 Тимотей 2:2, 11, 13) и навярно е думата, която най-добре характеризира забележителното служение на великия човек Павел.

ТИТ

Подобно на двете Павлови послания до Тимотей, Тит се счита за "пастирско послание" поради това, че набляга върху грижата за църквата. По време на написването му Тит е оставен от Павел на остров Крит да надзирава работата на църквата там (1:5). Детайлите относно основаването на църквата в Крит са бегли. Но много учени вярват, че тя е била основана от критяните, които са присъствали в Ерусалим в деня на Петдесетница (Деяния 2:11). Напълно сигурно е, че Павел няма връзка с учредяването на църквата, макар неговото посещение в Крит след първото му затваряне в Рим несъмнено да допринесе за нейното подсилване и растеж (1:5).

Остров Крит е разположен югоизточно от Гърция, на границата между Егейско и Средиземно море. Той е дълъг приблизително 150 мили и седем, до трийсет мили широк. Покрит с планини и плодородни долини, Крит е бил познат като "островът на сто града". Най-високата му планина - Ида, е била известна като легендарното родно място на гръцкия бог Зевс.

Тит е езичник по произход (Галатяни 2:3) и приема християнството чрез служението на апостол Павел (Тит 1:4). По-късно той става близък приятел и спътник на Павел и го придружава до Ерусалим по времето на Апостолския Събор (Деяния 15:2; Галатяни 2:1-3). Тит е Павловият представител пред Коринтската църква и явно оказва ценна помощ при разрешаването на проблемите там (2 Коринтяни 7:6, 7; 8:6, 16). Той, заедно с още един спътник, е отговорен за предаването на "2 Послание към Коринтяните" на църквата в Коринт и призовава коринтяните да се включат в събирането на помощи за бедните в Ерусалим. Павел е напълно убеден в надареността и водаческите способности на Тит и го нарича "мой другар и съработник" (2 Коринтяни 8:23). Явно Тит е силна личност и е доста умел в областта на църковното управление и организация. Изглежда, че три неща подтикват апостола да напише това "Послание до Тит":

1. Състоянието на делото в Крит.
2. Нуждата на Тит от наставление и насърчение .
3. Намерението на Зений (или Зина) и Аполос да посетят остров Крит.

Основната тема на посланието се намира в 3:8: "Вярно е това слово. И желая да настояваш върху това, с цел ония, които са повярвали в Бога, да се упражняват старателно в добри дела. Това е добро и полезно за човеците." Макар Павел да не вярва в "спасение чрез добри дела", той явно вярва в "спасение, водещо към добри дела." В това послание изразът "добри дела" е споменат поне шест пъти (1:16; 2:7, 14; 3:1, 8, 14). Освен, че набляга върху добрите дела, Павел използва това послание, за да настави Тит да как да довърши нещата по организиране на делото в Крит (1:5), да го инструктира относно изискванията за епископа (1:6-9) и да го насърчи непоколебимо да се противопоставя на лъжеучителите (1:10-16). Други въпроси, засегнати в това послание са: какво трябва да бъде отношението към различните възрастови групи в църквата (2:1-8), важността на доброто гражданство (3:1, 2) и различни доктринални теми - спасение, оправдание и вечен живот (3:5-7). Подходящи стихове за запаметяване от Павловото послание до Тит са: 2:11-13 и 3:5-7.

ФИЛИМОН

Подобно на "Ефесяни", "Филипяни" и "Колосяни", "Филимон" често бива считано за едно от Павловите "затворнически послания." То е написано по време на неговото първо затваряне в Рим (61 - 63 г. сл. Хр.). Филимон приема Христос чрез служението на апостол Павел и е виден член на църквата в Колос (стих 19). Като изключим дадената от Павел информация, за произхода на Филимон не се знае почти нищо. В това послание Павел го представя като човек със забележителен характер. Нарича го "съработник" (стих 1) и говори за неговата любов, вяра и добрина към светиите (стих 5-7). Това, че Филимон е гостоприеман човек става ясно от Павловата молба той да му приготви стая при едно евентуално бъдещо посещение (стих 22). Изразът "твоята домашна църква", използван от Павел, разкрива, че Филимон е отворил дома си за християнски събирания за поклонение (стих 2).

Основната цел на Павловото "Послание до Филимон" е да се застъпи за един избягал роб на име Онисима, когото Павел е спечелил за Христос по време на своето затваряне в Рим.

Робството е било едно от ужасните проклетия в древния свят. Някои римски господари са притежавали от десет до хиляда роба, които при римския закон са нямали лични права за живот или свобода. Робството е било толкова широко разпространено, че има данни за наличието на шестдесет милиона роба в Римската империя.

Макар Павловото послание до Филимон да не представлява задълбочена дискусия върху проблема с робството, в него са изложени християнски принципи за справяне с голямото социално зло по онова време. Също така в посланието се изтъква, че робството не би могло да бъде плод на едно истинско християнско общество.

Онисим е един от Филимоновите роби и, бидейки "фригиец", той е роб от най-нисша класа. Според закона, Онисим няма права; навярно той заключава, че няма и отговорности. Не само напуска своя господар, но явно го е ограбил преди да си тръгне (стих 18). След това, Онисим отива в Рим, където се среща с апостола, приема Христос и става слуга на Павел в оковите му.

Павел с радост би задържал Онисим при себе си в Рим. Но не мисли, че това би било правилно без съгласието на Филимон. Въпреки че Онисим се е покаял, той не е възстановил нанесените щети. Когато Тихик се завръща в Азия с Павловите послания към ефесяните и колосяните, Онисим е с него, носейки това чудно застъпническо писмо.

Посланието на Павел до Филимон е едно от най-личните послания, написани от неговата ръка. Макар и кратко (състоящо се само от двадесет и пет стиха), то е шедьовър. Това послание е връх на вежливостта и такта и говори много за чувствата, личността и благородния характер на автора.

ЕВРЕИ

Векове наред авторството на "Посланието към Евреите" е било предмет на голямо противоречие. Някои експерти го приписват на Павел, докато други вярват, че посланието е написано от Аполос, Сила, Варнава, Лука, Акила, Прискила и различни други личности. Тъй като в самата книга авторът остава неразкрит, най-точният извод е извлечен от теолога от трети век Орегон, който казва: "Само Бог знае кой е написал Евреи."

Смята се, че книгата "Посланието към Евреите" е написана преди падането на Ерусалим (70 г. сл. Хр.). Въпреки че точна дата не може да бъде определена, общоприетата датировка за нейното написване е 67 - 69 г. сл. Хр.

Ключовата дума в "Посланието към Евреите" е "по-добър", която се среща около тринадесет пъти. Авторът говори за по-добри неща (6:9; 12:24), по-добра надежда (7:19), по-добър завет (7:22; 8:6), по-добри обещания (8:6), по-добри жертви (9:23), по-добро отечество (11:16) и по-добро възкресение (11:35). Думите "усъвършенстване" и "небесен" също се срещат често в книгата.

Както се вижда от заглавието и от съдържанието, "Посланието към Евреите" е адресирано най-вече до юдейски читатели - навярно до светиите юдеи в Ерусалим и в околността. Явно голяма група от юдеи-християни продължават да следват традициите и ритуалите на левитската система на поклонение. Те не са разбрали ясно, че Христос, "като принесе една жертва за греховете, седна завинаги отдясно на Бога" (10:12) и действително създаде "нов и жив път" (10:22).

Така че, целта на книгата е да изясни преминаването от старата система към новата и да представи Христос като пълното изпълнение на нещата, дадени преобразно в Стария Завет. Има двадесет и девет директни цитата от Стария Завет и допълнителни петдесет и три, които са перефразирани.

Темата на книгата "Посланието към Евреите" е "Превъзходството на Христос." Авторът майсторски противопоставя Личността и служението на Христос на изискванията на старозаветната жертвена система, като показва как Господ превъзхожда последната във всяко отношение. Като водач Той е по-велик от пророците (1:1-3), по-велик от ангелите (1:4 - 2:18), по-велик от Мойсей (3:1-19) и по-велик от Исус Навиев (4:1-16). Като свещеник, Исус превъзхожда Аарон и се казва, че Той е "свещеник до века според чина Мелхиседеков" (5:6). Що се отнася до делото и служението на Христос, Той е представен като "посредник на нов завет" (9:15) и съвършената жертва за грях (10:1-20). Така че, първите десет глави от Евреи са фокусирани върху личността, свещенството и изкупителната жертва на Христос. Последните три глави са посветени на практически поучения, които включват, освен другите неща, галерията на вяра (глава 11), християнската раса (12:1, 2), социалните и морални задължения (13:1-7) и авторовата голяма благословия (13:20, 21).

Също така от особен интерес в книгата "Послание към Евреите" са изразите, започващи с "нека." Единадесет на брой, те могат да бъдат проследени, както следва: "нека се боим" (4:1), "нека се постаряем" (4:11), "нека пристъпваме с дързост към престола на благодатта" (4:16), "нека се старяем към това, което е зряло" (6:1), "нека пристъпваме" (10:22), "нека държим непоколебимо" (10:23), "нека се грижим един за друг" (10:24), "нека отхвърлим всяка тегота . . . и да тичаме с търпение" (12:1), "нека бъдем благодарни" (12:28), "нека излизаме" (13:13) и "нека принасяме на Бога непрестанно хвалебна жертва (13:15).

"Посланието към Евреите" представлява изключителна литературна творба. Тя не само е написана по интересен и вдъхновяващ начин, но на много места се забелязва сложно красноречие. Поради величественото описание на Христос в тази книга, тя често е наричана "Исая" на Новия Завет. Несъмнено едно пътешествие по страниците на "Посланието към Евреите" е богато и възнаграждаващо преживяване!

ОТКРОВЕНИЕ НА ЙОАНА

През вековете книгата "Откровение" винаги е била обект на безкрайни дискусии и дебати. Написани са хиляди книги, обясняващи нейното значение. По предназначение тя никога не е била мистериозна, но по-скоро "откриваща" или "разкриваща" "нещата, които трябва скоро да станат" (1:1). Книгата представлява не откровение на автора, но откровение на самия Исус Христос. Ето защо когато я четем и изучаваме, ние трябва да се концентрираме върху дейността на възкръсналия Господ.

За автор на "Откровение" е считан апостол Йоан. Четири пъти в книгата авторът сам нарича себе си Йоан (1:1, 4, 9; 22:8). Нещата, които той записва, са му дадени от Исус Христос на остров Патмос (1:9) - един скалист, гол остров, на около 60 мили югозападно от Ефес. Вярва се, че Йоан е заточен там при преследването на Домициан, 95 г. сл. Хр., и че е освободен и му е позволено да се върне в Ефес по времето на следващия император Нерва, 96 г. сл. Хр. Според 1:19, книгата се подразделя на три части:

1. "Това, което си видял" (1:19-20)
2. "Това, което е" (2:1 - 3:22)
3. "Това, което има да стане подире" (4:1 - 11:5)

В първата част Йоан разглежда обстоятелствата, при които е получил видението и представя славна картина на възкръсналия Христос. Втората част съдържа Послания до седемте църкви, намиращи се в Мала Азия. Третата част се състои главно от събития, които ще се случат при Второто идване на Христос. Те включват 7-годишната Голяма скръб, разгрома на Антихрист, установяването на Хилядагодишното царство на Христос и Съда пред големия бял Престол.

Особен интерес в книгата "Откровение" представляват "седемте седморки" : седемте църкви, седемте печата, седемте тръби, седемте личности, седемте чаши, седемте съдби, седемте нови неща.

Също така, важно място в книгата заемат седемте блаженства, които са:

1. "Блажен, който прочита . . . това пророчество (1:3).
2. "Блажени от сега нататък мъртвите, които умират в Господа" (14:13).
3. "Блажен оня, който бди (за Господното идване)" (16:15).
4. "Блажени тия, които са призвани на сватбената вечеря на Агнето" (19:9).
5. "Блажен . . . оня, който участва в първото възкресение" (20:6).
6. "Блажен, който пази думите на написаното в тази книга пророчество" (22:14).

Книгата съдържа повече от 300 символа, всеки от които има специално значение. За да бъде разбрана по-добре, книгата "Откровение" трябва да бъде четена паралелно с Матей 24 и пророчествата на Езекиил, Даниил и Захария. Ключовата дума в книгата е "Агнец" - название, отнасящо се за Христос във връзка с Неговата жертва. Тази дума се среща 26 пъти.

Както "Битие" е Книга на началата, така "Откровение" е Книга на краищата. В нея се намира големият финал на Божия план за човека, Църквата и вековете. "Битие" разказва за Сътворението на небето и земята, а "Откровение" говори за създаването на Ново небе и Нова земя. В "Битие" се появяват слънцето и луната, но "Откровение" казва, че повече не ще има нужда от тях, защото сам Христос ще осветява Новото небе. В "Битие" виждаме чудесна градина, но в "Откровение" има едно по-чудно място - Святият град на Бога. В "Битие" първият мъж Адам и първата жена Ева се събират в брак, а в "Откровение" става женитбата на втория Адам, Исус Христос, за Неговата годеница - Църквата. В "Битие" се описва навлизането на греха, но в "Откровение" целият грях е премахнат. В "Битие" виждаме Сатана да надига противната си глава за първи път, докато в "Откровение" този враг на човека е завинаги победен. "Битие" представя началото на скръбта, болката, смъртта и сълзите. Но в "Откровение" предишните неща са отминали и сам Бог ще изцели всяка скръб и ще избърше всяка сълза.

Затова не е чудно, че книгата "Откровение" е наречена "най-голямата драма на всички времена." Вълнуващо преживяване е да разлистиш страниците на тази книга и да хвърлиш общ поглед върху последните сцени от световната история. Исус Христос е Героят; Дяволът е мошеникът. Утешаващо е да знаем изхода от борбата. Исус Христос несъмнено ще излезе Победител. Какъв славен ден, когато "Световното царство стана царство на нашия Господ и на Неговия Помазаник; и Той ще царува до вечни векове" (11:15)!